

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 914.

CHICAGO, ILL., 19. MARCA (March 19), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

CENZURA IN CENZORJI.

Beseda *cenzor* je latinskega izvora. V starem rimljanskem imperiju je pomenila uradnika, ki je cenil premoženja državljanov in na podlagi njegove cenitve jim je bil določen davek. Pazil je tudi na zadržanje prebivalstva. Njegova naloga je bila skrbeti, da so ljudje počeli in govorili le to kar jim je bilo dovoljeno. Od tod današnja beseda *cenzura* in njen sedANJI pomen.

A *cenzura* je veliko starejša kot rimljansko cesarstvo, toliko stara kakor človek. Cenzura je znamenje sile. Ako jo nimaš, ne moreš biti cenzor drugače kakor v mislih.

Kadar je bil naš barbarski prednik slabe volje, mu žena, s katero je slučajno živel, ni mogla ustreči. Ako je sčebetala, jo je udaril po zobeh, ali jo ubil. Tako je on prakticiral cenzuro. Sila je vladala slabe.

Ta lastnost našega barbarskega prednika živi tudi v današnjem človeku. "Baba, tiho!" Ta ukaz je še mnogo v rabi. Tudi pesti še padajo po ženi. Na sejah in kjerkoli se zbirajo ljudje ki smejo razpravljati, se dobi kdo ki "cenzurira", "jemlje" besedo in ukazuje. V vsakemu človeku je kos cenzorja, v njih večji, v drugih manjši.

Pravijo, "kolikor glav toliko misli." To sicer ni dobesedno res. Mnogo ljudi še danes, po tolikih civilizacijah, ne zna misliti drugače kakor po naročilu. Veliko ljudi sploh nič ne misli ampak puste drugim "misliti" zanje.

Katoliška cerkev je prisodila papežu nezmotljivost. Vsi katoličani morajo verovati v to neresnico. Drugi se iz papeževe nezmotljivosti norčujejo. A vendar je vsak človek več ali manj papež, namreč skoro vsakdo smatra sebe za bolj nezmotljivega kakor je sveti oče v Rimu.

Misli so sila, ogromna sila, kajti misli so vodile človeka iz duplin, iz starodavnega barbarizma naprej in naprej in ga vodijo naprej in naprej.

Misel je zapovedala rokam graditi pota, iznajti moč pare, električno, železne ceste in vse drugo kar si je človek ustvaril.

Cenzura, kakor si jo je zamislil človek prošlosti, ovira razmah misli. Cerkev npr., "edino prava cerkev", ki ima svojega poglavarja v Ri-

mu, je prepovedala misliti mnogo mnogo stvari, ki bi si jih danes ne upala niti pobijati. Ali bili so časi, ko je ljudi upornih misli sežigala na grmadah, jih metala v ječe, preklinjala, izobčevala, izganjala in mučila kakor jih je pač mogla in znala. Druge konfesije niso bile boljše. "Tako je napisano v svetih knjigah," so rekli poglavarji. "In tako je!" Če je kdo dvomil, je storil smrten greh in še kopo grehov po vrhu. Bil je kaznovan kakor je pač znal kaznovati poglavar, ki je vladal "nad dušami in telesi" takratne dni.

Vladarji vseh časov so zahtevali od podanikov, da so mislili po navodilih. Kdor je mislil drugače, mislil tako kakor oblastniki niso hoteli da je mislil, je bil obglavljen, vržen zverem, ali v ječo, ali se ga je mučilo kako drugače.

"Žaliti" vladarja je bilo strogo prepovedano, bolj strogo kakor krasti. Do svetovne vojne, oziroma do konca vojne, so bile v Evropi tri mogočne monarhije, v katerih je bil vladar nedotakljiva oseba. Podanikom je bilo ukazano misliti o vladarjih samo dobro. V šoli so dopovedovali otrokom, da so vladarji najblažja bitja, da so obsenčeni od same božje milosti in modrosti. Tudi tisti, ki niso imeli nikdar priliko iti v šolo, so častili "svoje" vladarje. Ako je kdo mislil tako kakor vladarji niso hoteli, se je gotovo dobil podanik, hlapčevska duša, ki je zatožil "upornika". Pa je bil gnan pred sodišče "radi razžaljenja veličanstva" in potem v zapor.

Monarhije so padle, druge se šibe, a cenzura živi.

Vsa dolga stoletja se ljudstvo bori za svobodo, za prosto izražanje misli. Dobilo je svobodščine v toliki meri, v kolikor je zanje dozorelo. Nič več.

Nobeno gibanje se ni nikdar v zgodovini borilo za svobodo govora, tiska in zborovanja bolj kakor delavsko gibanje, znano pod imenom socialistično gibanje. Ta pokret je predstavljal in predstavlja najbolj brezpravne mase, ki so moč vladajočih najbolj čutile. Z dolgoletnimi boji je priboril mnogo. Treba je pogledati tri četrt stoletja nazaj, pa se vidi razliko.

Ali ko je ta pokret, oziroma del tega po-

kreta dobil pod svojo oblast po obsegu največjo deželo na svetu, je ohranil cenzuro in jo izvaja v hujši meri kakor jo je režim pred njim. Vsak režim, ki se zateka k nasilnim sredstvom, smatra, da masa ne zna misliti pravilno. Večinoma res ne zna. Ali tudi tisti ki jo vladajo so zmotljivi. Ljudje pa so prisiljeni verovati v njihove zmote in se jim pokoriti, tudi če ne verujejo.

Gaženje misli ni svojstvo vladajočih, ampak instinkt, ki živi v človeku. Kdor ima moč, ukazuje kaj smeš in kaj ne smeš. Kdor jo nima, in noče misliti tako kot mu je ukazano, se upira. Tudi ta ki se upira, ni vselej v pravem. Mnogokrat so njegove misli, izražane s kakršnokoli silo, bolj škodljive kakor misli tistih, ki so slučajno na vrhu in odločajo kaj je prav in kaj ni.

Cenzura se odpravlja že dolga stoletja in dalje. Do danes je odpravljen toliko kolikor se je bil človek v stanju do danes naučiti razumno misliti. V deželah kjer so mase kakor grozeča, deroča reka, so zajezone, da tečejo po umerjeni strugi. Razume se, da so vladodržci gospodarji jezov. Če postane reka močnejša kot njihovi jezovi, jih predre in se razlije. Nastane povodenj, ki se konča dobro ali slabo. V zgodovini najdete različne primere. Če pa so mase toliko daleč, da same krote svoje misli, — bolje, svoje instinkte, — da jih napeljujejo na pota tolerance, človekoljubnosti in kooperacije, tedaj ni treba toliko jezov, ker je nevarnost "poplave" odstranjena.

Cenzuro izvaja tisti ki je na vladi in tudi človek v nižinah. Pobiljal je "krivoverce", moril je ljudi drugih narodov, kamenjal je "izobčence" in tiste ki so mislili drugače kakor je bilo dovoljeno, ker je bil samo hlapec, ne pa človek.

"Svoboda, govora, zborovanja in tiska!" Nekoliko tega že imamo, — v enih deželah precej, v drugih čisto malo. A povsod imajo takih svobodščin več kot so jih imeli, tudi če navidezno izgleda drugače.

Cenzura, militarist, izkoriščanje brata, brutalnost, to niso stvari izven človeka, ampak v njemu. Zato jih imamo. Kdor se proti njim bojuje, se ne sme bojevati tako kot da so to nekakšni zmaji nekje daleč izven njega, ampak tako, da jih bo tudi v sebi porazil. Kajti v tem je napredek človeka.

Iz neprijateljskih listov.

Pred volitvami sta Berger in Hillquit izjavljala, da je La Follette "socialist". A sedaj oba napadata "progresivno" stranko, ki se je rodila brez imena pod LaFollettovim navdahnjenjem.

Oba pravita, da se je socialistična stranka pojačala. Za ugovarjanje tej trditvi je dovolj ako omenimo, da ima socialistična stranka ducat okamenelih starcev. Socialistična stranka predstavlja danes kup smeti in okamenelih ostankov. Kljub Debsovemu oratorstvu socialistična stranka ne bo oživela.—"Radnik" po "Daily Workerju".

Milijone dolarjev za glasove.

Naše številke so bile prenizke, ko smo rekli, da je stalo republikance samo nekaj nad tri milijone dolarjev, da so pripravili ljudi dne 4. nov. prošlo leto glasovati kakor niso hoteli. V resnici jih je stalo nad štiri milijone.

Poročilo Borahove senatne komisije izkazuje, da je kampanjski odbor republikanske stranke prejel \$4,360,478.82. Od te svote je potrošil \$4,270,469.01, ostalo pa je poslal državnim kampanjskim odborom svoje stranke.

Demokratje so dobili v kampanjski fond \$821,037.05 in potrošili \$903,908.21.

Kampanjski odbor progresivnega bloka je dobil \$221,832.21 in potrošil \$221,977.58.

Ako računamo na podlagi samo teh vsot ki so jih potrošili centralni kampanjski odbori, dobimo sledečo sliko: republikance stane vsak glas, ki so da dobili za Coolidge, 27 centov, demokrate 11 centov za vsak glas ki ga je dobil Davis, in progresivce 4½ centa za vsak glas oddan LaFollettu.

Recimo, da bi imeli progresivci na razpolago enako vsoto kot republikanci. Omogočila bi v večji meri odbijati laži ki jih je trošila republikanska stranka, in omogočila bi v večji meri širiti resnico o vprašanjih, katera so bila v ospredju. LaFollette bi bil brezdvomno izvoljen.

Sedaj se mnogo razpravlja o namerovanem zakonu, ki naj bi omejil zbiranje visokih svot za kampanje. O takem zakonu se govori skoro po vsakih volitvah, v katerih odločuje denar. Ali na kako afektivno postavo v tem ni misliti, dokler bodo republikanci na vladi.

Toda situacija ni brezupna. Na koncu navadno vselej zmaga resnica kljub denarju, vplivu in persekucijam. Izobraževanje ljudstva med volitvami ga bo utrdilo pred lažmi, s katerimi se ga bo bombardiralo v prihodnji kampanji. Okoli pet milijonov volilcev je bilo na ta način utrjenih že pri zadnjih volitvah.

Vzgojevalna kampanja zahteva organizacije.

Taka organizacija je socialistična stranka, ki opravlja vzgojevalno delo.

Pri tej veliki nalogi potrebuje pomoči vseh resno in pošteno mislečih ljudi. Pridružite se ji, ako še niste njen član.—"Milwaukee Leader".

Delničarji in delavci.

V dvaindvajsetih letih so delničarji tkalniških tovarnen v Utici, N. Y., dobili \$16,100,000 dividende. Šestnajst milijonov dolarjev za par sto delničarjev ni majhen dobiček. A z njim še niso zadovoljni in zahtevajo več. Pred kratkim je uprava tovarnen naznanila delavcem, da jim bo znižala plače za 10%. To je Coolidgeova prosperiteta.

Razočaranje ameriških delavcev v Rusiji.

Ko se je sovjetska Rusija rešila Wranglov in drugih belogardističnih generalov ter porazila njihove čete, je dobila v svojih mejah mir. Vse svoje sile je lahko posvetila ekonomskim eksperimentom in rekonstrukciji. A manjkalo ji je tehnikov. Mnogo ruskih delavcev, ki so imeli znanje v raznih strokah, je bilo ubitih v civilni vojni. Veliko število tehnikov, inženirjev in drugih poklicnih delavcev pa se je po revoluciji izselilo v inozemstvo. Ker Rusija ni imela dovolj delavcev s strokovnim znanjem doma, jih je iskala v inozemstvu. Precej jih je dobila v Nemčiji in v par drugih evropskih deželah. V New Yorku pa se je organiziral poseben urad, ki je iskal potrebne delavce med pristaši komunistične stranke in simpatičarji sovjetske Rusije v Ameriki. Agitacijo za izselitev v Rusijo so vršili tudi vodilni prvaki jugoslovanske kom. sekcije v tej deželi. Pripovedovali so o prvi delavski in kmečki državi, v kateri ima delavstvo absolutno moč, kjer se z delavcem v resnici postopa kakor s človekom. Tam je prostor za delavca trpina, tam bo rešen kapitalistične sužnosti!

"Proletarec" je takrat brez ovinkov povedal, da potrebuje Rusija pionirje, da potrebuje delavce, ki bodo znali trpeti in potrpeti ter garati pod mnogo slabšimi razmerami kakor tukaj. Povedali smo kandidatom za izselitev v Rusijo, naj si predstavijo deželo, ki je industrialno in gospodarsko sploh ena najbolj zaoostalnih v Evropi, deželo, katero je vladal do l. 1917 carizem — eden najbolj starokopitnih vladnih sistemov na svetu. "Prijetelji sovjetske Rusije" so kazali ameriškim delavcem samo parade v Leningradu in Moskvi, velike delavske manifestacije, pri katerih je sodelovala rdeča armada, pripovedovali so jim o novem ruskem šolstvu, o ogromnem napredku sovjetske Rusije, o njenih revolucionarjih itd. In delavci v Ameriki, večinoma inozemci, so se navdušili in se priglasili za izselitev v Rusijo. Ako bi jim propagandisti povedali, da Rusija ne rabi besednih revolucionarjev in paradnikov, ker teh ima doma dovolj, ampak delavce, ki bodo znali modernizirati industrijo in učili ruske delavce, če bi jim povedali, da bodo morali biti včasih gladni, slabo oblečeni, da bodo stanovanja večinoma neudobna, tedaj bi ti delavci razumeli, da rabi Rusija samo sposobne delavce, ki bodo znali razumeti težave nove Rusije in se zanjo žrtvovali.

Na naša svarila so nam odgovarjali s psovki, kakor navadno. A že po nekaj mesecih so ruske oblasti sporočile ameriškim komunistom, naj drže svoje pristaše v Ameriki, ker so se v Rusiji izkazali za najbolj sitne ljudi, ki ne govore drugega kot kako dobro so se imeli v Ameriki in da bi šli radi nazaj. Tisti ki so mogli so se kmalu vrnili. Nekateri izmed teh so tožili rusko posredovalnico v New Yorku, češ, da jih je spravila v Rusijo z lažnjivimi obljubami. Kar se je dosedaj vrnilo jugoslovanskih delavcev, agitirajo za sovjetsko Rusijo in komuniste — po svoje! Eden teh, ki se je vrnil iz Ukrajine, nam je prošlo leto pisal: Klet sem "Proletarca" in ga metal ob tla, in jezil sem se nad rojaki v naselbini iz katere sem šel v Rusijo, ker niso vsi hoteli z menoj. A prav siguren vseno nisem bil, pa sem pustil na tukajšnji banki tisočak za vsak slučaj, ker sem ameriški državljan. Ko bi mogel te govornike, ki kolektajo po komunističnih shodih, spraviti v Rusijo, bi to takoj storil, da bi videli kaj se pravi v Rusiji delati in trpeti pomankanje . . ."

A "Proletarca" ni naročil. Njegovo mnenje je, da je pod kapitalizmom še najbolj sigurno, in to mnenje je posledica napačne vzgoje, ki so mu jo dali ameriški komunisti. Svoječasno se je pri nas oglašil član J. S. Z., ki je bil na potu v Rusijo. Bil je preprojen veselja, ker gre v deželo svobode in bratstva. Rekli smo mu, naj to razpoloženje rajše spremeni v misel, da gre v deželo kjer bo pomagal graditi in kjer ne bo naletel na same brate in pravico, kakor si jo on predstavlja. "Vidim, da ste res "socialpatrioti," in da ne razumete Rusije." Nekaj mesecev poznej je pisal prijatelju pismo, v katerem je govoril vse drugače kot pri odhodu v Rusijo. Prijatelja je prosil, naj pisma ne pokaže nam, da "bi se mu ne smejali". Čemu bi se smejali! Ravno zato, ker ni v interesu Rusije da bi se taki naseljenci razočarali, smo jim skušali predstaviti resnično sliko. To je bilo seveda po nazorih naših frazarjev na levi "kontrarevolucionarno". Ker je bilo razočarancev več in več, je Workers' Party izdala proglas na svoje člane in pristaše, da "naj ne mislijo na izselitev v Rusijo, kajti komunistično gibanje v Ameriki potrebuje revolucionarje tukaj. Rusija je revolucijo že izvedla, torej jih ji ni treba." To je bila le poteza, da se obvaruje nadaljne izseljence pred razočaranjem. Izselitev v Rusijo je bila po tem dopuščena le tistim ameriškim delavcem, ki so imeli kako strokovno znanje.

V "Radniku" in tudi v "D. S." je bilo priobčenih več dopisov iz sovjetske Rusije. V vsakemu se je poznalo, da so v njemu mnoge skrite misli. Kar bi izgledalo v njih neprijetnega, so pa popravili in omilili uredniki omenjenih listov.

V "Prosveti" z dne 6. marca je A. Vehar iz Bartona, O., priobčil dopis, v katerem objavlja tudi pismo, ki ga mu je pisala sestra iz Rusije. A. Vehar piše glede tega dopisa: "Pred dvema leti in pol sem pisal, da sta se moja sestra in njen soprog z otroci podala v Sibirijo v Kuzbas. Gotovo mislijo še drugi ljudje se v kratkem tja podati, saj sem bil še jaz sam navdušen, da bi se podal, ako bi me od tega ne odvrnilo sestrično pismo." V komentarju pisma svoje sestre izraža Vehar željo, naj bi ga ponatisnili tudi drugi listi, da bi tisti, ki se mislijo izseliti v Rusijo, imeli pred seboj pravo sliko.

Pismo ne priobčujemo radi te Veharjeve želje, ampak zato, da pokažemo našim takratnim kritikom, da smo razmere v Rusiji slikali pravilno in da so bili naši nasveti izseljencem na mestu. Pismo se glasi:

Dragi brat Tone!

Dolgo se že pripravljam pisati. Mislila sem, da bi še dalje molčala, ali zdaj vidim, da ni vredno več tajiti, ker tako je tudi prav za druge.

Dragi Tone, pišeš mi, da se vidimo kmalu, ali ne tukaj. Res mi je težko to pisati, a bolje je pisati nego da bi kdo prišel sem in se razočaral. Ni to radi zakonov, ampak naših bossov, in če bo šlo tako naprej, ne vem kaj bo, ako se bodo začeli delavci kaj bolj zavedati, bo že še, ali to je še daleč — takrat, ko bodo delavski otroci prišli iz šole. Mišljenja večine je dozdaj še buržoazno, tehničarji so buržuji, tako inženirji in vsi, ki delajo po uradih. Resnica v oči kolje, in še kako strašno, ko vidimo, da ne moremo drugega naprej kakor s kapitalistično pomočjo.

Sedaj tu vodijo takozvano "ekonomsko politiko". Denar je v veljavi in delavci po večini delajo pogodbeno delo, kajti drugače se industrija ne more dvigniti. Delavci še niso zavedni dovolj, da bi videli, če delajo, da delajo za sebe, in da bi sami upravljali industrije. Tako imajo tehničarji vse v rokah. Počasi sicer gre na boljše, kajti sovjetska oblast in komunistična stranka napenjata vse sile, da bi delavci jemali podjetje v roke. Ampak večina jih je, ki so se še le sedaj naučili čitati in pisati, torej niso sposobni, drugi, ki česa zna-

jo od prej, se pa nočejo truditi za delavsko stvar. Sko- doželjni so in če le morejo kaj polomiti, stroj ali kaj drugega, ki je večje vrednosti, to z veseljem napravijo, z izgovorom: "Saj to je državno, ne naše!" Nezaved- nežev je še strašno veliko, drugi pa so kontrarevoluci- jonarji, ki so proti vsakemu napredku. Radi teh mor- ajo trpeti še dobri in napredni in mi vsi z njimi. Po- vem ti, da je še daleč, da bi delavci tu prišli do tega, kar ima delavec v Ameriki.

Tam si moreš kupiti, če količkaj delaš, da imaš denar, ni treba biti lačen. Če se ni mogoče obleči boljše, si tam delavec kupi cenejšo obleko. Tu niti to ni mogoče po današnji plači. Če se delavec obleče, ni- ma kaj jesti, če se pa hoče najesti, nima obleke.

Plačilne lestvice imajo tu po kategorijah. Prva kategorija ima sedem rubljev 30 kopejk. To gre po razredu dela. Premogar ima 22 rubljev 50 kopejk, ki spada v deveto kategorijo. Strojniki ali rudarji, ki de- lajo pogodbeno delo, imajo po 30 do 40 rubljev. Taka plača pa je že redka. Strojniki imajo tudi procente, da lahko zaslužijo kakor rudarji. Oni, ki delajo po ura- dih, imajo po 35 do 90 rubljev in inženirji po 90 do 150 rubljev, nadzornik rova ima 90 rubljev, pomočnik 75, strojni predelavec 50, nadzornik na kmetiji ima 110, kar je mesečna plača in povrh še \$3,000 na leto.

Po uradih so pa večinoma sami židje, ki gledajo zase, ne za delavce. Birokrati so se ugnezdili v uradu, da bo vzelo dolgo časa, da se gnezdo razkoplje. Dok- kler se to ne bo zgodilo, bo tudi slabo za delavce.

Imamo inženirja, ki ima podpisano rudniško po- godbo s plačo 150 rubljev in povrh še \$5,000 na leto.

Pa poglejmo, kako je z življenjem. Prve vrste mo- ka stane tri rublje 50 kopejk, druga vrsta tri rublje in tretja vrsta dva rublja za pud, ki vsebuje 36 ameriških funtov. Smleta pšenica z otrobi in nečista je po rub- lju pud, ržena z otrobi in nekoliko zemlje je po 60 ko- pejk. Krompir je po 25 pud, zelje po 1,60, maslo po 50 kopejk funt, a mast se težko dobi po 40 kopejk. Ku- piti moramo seveda vse. Riž je po 21, sladkor 30, suho grozdje in jabolka 25, breskve 38 kopejk. Drugača sa- dja ni. Dozdaj smo imeli ameriški čaj in kavo, a zdaj ga ni več. Osminka ruskega čaja stane pa 40 kopejk. Ruska kava je po 3 rublje. Galona mleka stane 40 ko- pejk in meso po 10 kopejk funt, ki se pozimi dobi, poleti pa redko in še takrat smrdljivo. Jajca so po dve kopejki poleti, pozimi jih nismo kupili, ker jih ni. Po- leti sem jih nakupila ter namazala z lojem ter jih za- sula v pepel, tako da jih imam za silo tudi pozimi.

Obleka je še dražja. Porhent stane po 80 kopejk meter, kotenina 50. Za dečka me je stala obleka 20 rubljev, škornji so 20 rubljev. Zenski nizki čevlji so 14 rubljev. Jaz si nisem kupila drugega kakor obleko za dom, za fante je treba seveda več kupovati. Zdjaj pa računaj: Mat dobi na mesec 50 rubljev, Franca 20 in John 10. Iz tega naj se živimo in oblačimo. John se že osem mesecev uči ključavničarstva, a zdaj bo še Alberta treba dati učit, pa ne vem kam, ker za stroj- nika ne more dobiti, ko je vse prenapolnjeno. Če ča- kamo, bo mogoče dobiti čez čas. Frank se dobro uči, ko bi ga le mogli dati kam v šolo.

Pišes, da je tam slabo, a povem ti, da bi jaz ne rekla tako, ko bi mogla nazaj; vesela bi bila. Ampak potnega lista nimamo, zato smo še tu. Skoro vsi, ki so prišli v Kemerovo, razun Židov, so razočarani, ne radi sovjetske vlade, temveč domače uprave, ker delavci tu nimajo drugega kakor — delaj in molči.

Pisali smo že v Rusijo in druge kraje, a tudi tam se ne hvalijo; od tam so šli vsi iz Zeiglerja, III. Ne- kateri so se vrnili v Ameriko, kateri so mogli v Mehi- ko, drugi v Kanado, a nekateri pa celo na Kitajsko, pa so se vrnili k nam v Kemerovo. Od tu je šla mrs. Lugi in njeni hčeri, ena 18. druga 20 let stara, pa so jih iz Rige poslali nazaj. Dekleti sta rojeni v Ameriki, toda niso ju pustili naprej.

Povem ti, kdor je bil kdaj v Ameriki, ne more biti zadovoljen. Ko bi prišel prav od doma iz Slove- nije, že še, toda ne iz Amerike, kjer je industrija raz- vita. Tu se šele začnjo. Vse je tu še starokrajsko, mi pa smo priučeni Ameriki. In Amerika bo mogoče čez dvajset let v Rusiji, ker vse gre za tem. S tehniko, kot je tu še danes bi seveda ne prišli tudi v sto letih. Kadar pride nova generacija iz sovjetske šole, potem

bo prišel šele pravi prevrat, z ljudmi kakor gospoda- rijo sedaj, bi ga ne pričakali.

Ko smo šli iz Amerike, nismo dosti mislili, ko smo vozili živeža za dve leti, da bomo delali dve leti brez plače. Vse je šlo po vodi. Delali so šest mesecev brez plače, potem pa so pričeli plačevati in šestdeset odstotkov so pridržavali za živež. Dobro je bilo to, a leto je že minilo, kar so odvzeli. Poslej smo morali vse kupovati za denar in sedaj smo na isti stopnji kakor ruski delavci. Res, da imajo večinoma naši več- jo plačo, ker ima vsak večje skušnje v delu, ali brez nas bi oni lahko delali, samo da bi dobili dobre tehni- čarje. Priprostitih delavcev imajo tu še preveč, ker do- sti jih je brez dela.

Povem ti, kdor bi hotel priti sem v Sibirijo, naj dobro prečita Karla Marksa knjigo, ki se bavi s pre- hodom kapitalizma v komunizem. Kar piše tam, je vse resnica. Težko je sedaj tu, vendar upanje vztraja, da bo boljše, saj tu še nikdar prej dobrega ni bilo.

Dragi Tone, mislim, da sem ti pisala dovolj na- tanko. Morda boš v dvomih zmajal z glavo, češ, kaj ji je, da tako piše. Pa povem še enkrat, da sem se že dolgo pripravljala, le sram me je bilo, da moram kaj takega pisati. Mislim pa vendar, da je bolje pisati resnico, nego da jih pride sem še več, ki bi se potem kesali in takoj silili nazaj, če bi imeli s čem.

Kako pa je tam? Ali delate kaj bolje? Ali bi mi mogel dobiti za otroke rojstne liste in če mogoče do- voljenje, da moremo nazaj, odkoder smo prišli? Težko pričakujem tvojega odgovora.

Tvoja sestra

Johana Stillen,

Ameriška kolonija v Kemerovu, Sibirija.

Avtorica pisma ni zadovoljna s sedanjimi ljudmi, ki gospodarijo v ruski industriji. Vse upanje polaga na bodočo generacijo. A tudi ta ne bo delala čudežev. Gospodarski razvoj se ne more primerjati prevratu, ki pomeže z vlado v enem dnevu, ampak prevratu, ki je neprekiden. Carizem ga je oviral, zato je Rusija za- ostala za drugimi deželami. Sedanji režim ga pospe- šuje na podlagi socializacije in s koncesijami tujim vladam, ki so ga priznale, in kapitalistom. Predno bo Rusija gospodarsko, to je industrialno modernizira- na, bo vzelo še dolgo.

Kdor misli iti v Rusijo, naj ne pričakuje da bo tam dobil nekakšne nadljudi, ampak navadne ljudi z enakimi lastnostmi in instinkti, kakor jih imajo ljudje vseh drugih dežel; razlika med njimi in drugimi je le, da imajo Rusi svoje navade in tradicije, drugi pa svo- je. Rusi so istotako sposobni mrzeti "tujce" kakor Amerikanci "foreignerje". Birokracija v ruskih ura- dih bo ostala še dolgo birokracija, kajti revolucija ni spremenila nekdanje ruske škricarje v demokratične ljudi. Gospod, "ki nekaj več ve kot kmet ali delavec", bo v Evropi še dolgo gospod, kmet pa kmet. Razlika bo izenačena, kadar bo med ljudskimi množicami več znanja in samoponosa, ki je posledica znanja. A znanje prihaja tako polagoma med ljudske množice! Zato pa žive v pokornosti, podložnosti in mizeriji.

Svoboda govora in svoboda razgrajanja.

Komunisti zahtevajo svobodo govora; ako je kra- tena kakemu njihovem voditelju, organizirajo veliko kampanjo za njegovo obrambo, tudi če treba pri tem potrošiti sto tisoč dolarjev. Da dobe sredstva, pokli- čejo na pomoč vplivne delavske voditelje, ki so med delavstvom poznani kot nekomunsti. Ali komunisti so v kratenju svobode govora hujši kot ameriške kapita- listične oblasti. To jih postavlja v čudno, ampak ven- darle v pravo luč.

Tiskarna in list "Glas Svobode" v drugih rokah.

Koncem meseca februarja to leto je "Glas Svobode Company" postala "Crawford Printing & Publishing Company", katero lastuje sedaj pet oseb, med njimi tudi A. H. Skubic, ki ima v novi kompaniji vodstvo lista "Glas Svobode". Pred kratkim je bilo ime kompanije zopet spremenjeno, to pot v "Atlantic Printing & Publishing Co."

S to premembo je ime Konda ločeno od lista in tiskarne.

"Glas Svobode" je ustanovil Martin Konda v družbi s. Fr. Medico l. 1902 v Pueblo, Colo. Po preteku enega leta je Martin Konda preselil svoj list v Chicago, kjer izhaja, od tedaj ves čas kot svobodomiseln glasilo. M. Konda je umrl dne 8. marca 1922 in list ter ostalo posestvo je prešlo v last njegove soproge Marije Konda.

Že pokojni Konda je iskal priložnosti prodati list in tiskarno. Par let predno je umrl je dal gotovim propagatorjem za združenje slovenskih naprednih podpornih organizacij razumeti, da načelno ne nasprotuje združitvi, rad bi pa, da se tudi trud njegovega dela, list in tiskarna, ne uniči. Ako bi SNPJ. takrat bila pri volji kupiti njegovo podjetje, bi bil tudi on za združitev. List, oziroma tiskarna, je bila od tedaj vedno naprodaj in tudi kak kupec se je oglasil sempatam. Par uradnikov SNPJ. se je indirektno že tudi pogajalo z lastnico za nakup posestva in tiskarne, ne toliko po svoji lastni iniciativi, ampak ker jim je bilo sporočeno, da bo cena zmerna. A Mrs. Konda je baje zahtevala previsoko vsoto in pogajanja raditega niso nobenkoli dobila resnega značaja. Ker je list poslednja leta mnogo izgubil na vplivu in s tem na dohodkih, in ker so se tiskarski stroški v letih med vojno in po vojni zelo zvišali, je postalo pred dobrim letom podjetje neunijsko, z namenom da se znižajo stroški.

Sedanji lastniki so, James Korecky, J. Zoul, Beck, Morgan in Albin H. Skubic, ki je pokojnemu Martinu pomagal graditi tiskarno in urejevati ter upravljati list. Skubic je bil tudi glavna moč pri zbiranju dobrovoljnih prispevkov za stroje, poslopje in v podporo Glasu Svobode. Med sedanjimi lastniki je samo Skubic Slovenec. Lastniki so baje plačali za list in tiskarno \$10,000, medtem ko drugi bolj zanesljiv vir trdi, da samo \$6,000.

Novi lastniki se opirajo v glavnem na tiskarno, iz katere bodo skušali napraviti dobičkanosno podjetje. List jim bo eksperiment, kajti ko so ga kupili, so bili o njemu poučeni le toliko kolikor so izvedeli od lastnice, oziroma oseb vposljenih pri listu. Namen sedanjih lastnikov "Glasa Svobode" je dobiti listu oglase, da bi se na ta način izplačeval.

To je druga slovenska tiskarna s svojim listom, ki je prišla v neslovenske roke. Prva je bila tiskarna "Amerikanskega Slovenca". Lastnik je kmalu izprevidel da ne bo šlo, pa se je hotel iznebiti lista in tiskarne. Bil je tudi v Chicagi pri "Glasu Svobode," kjer je konferiral o prodaji "prvega slovenskega katoliškega lista v Ameriki". "Amerikanski Slovenec" ne izhaja več, njegovo ime in naslove (naročnikov tako ni bilo mnogo) pa je prevzela frančiškanska "Edinost" v Chicagi.

"Glas Svobode" je bil do poslednjih časov duša Slovenske Svobodomiseln Podporne Zveze. Pred dvema leti pa je njegov vpliv v tej organizaciji vidoma hiral in na zadnji (clevelandski) konvenciji je imel le

malo prijateljev. Delegatom, naklonjenim listu, je uprava "Glasa Svobode" poslala cirkularje, v katerih jim je priporočala, da naj SSPZ. prevzame tiskarno in list za svoje glasilo. Načrt je imel na konvenciji zelo malo opore, ker je na nji obvladala tendenca za združenje s SNPJ. Sedanje glasilo SSPZ. je clevelandski dnevnik "Enakopravnost".

Ebertova življenska pot.

Friedrich Ebert, prvi predsednik nemške republike, o katerem je bil priobčen daljši članek v 912. števil. Proletarca, je mož, ki se je povzpел iz nižin s svojim trudom na najvišjo pozicijo, ki jo more dati današnja Nemčija.

Rojen je bil l. 1871 v Hiedelbergu. Njegov oče je bil krojač. Revščina je bila njihov stalen gost.

L. 1885 se je mladi Friedrich Ebert izučil sedlarstva. Kot drugi rokodelski pomočniki, je tudi on potoval. V občevanju s socialističnimi delavci se je navzel socialističnih naukov in postal aktiven v stranki ter se dvigal v njo.

L. 1906 je postal tajnik socialno demokratične stranke.

L. 1912, ko je nemška socialistična stranka dobila med delavsko maso mogočen zamah, je bil prvič izvoljen v državni zbor.

L. 1918 je izročil kajzerjevi vladi ultimatum, v katerem je v imenu svoje stranke zahteval odstop kajzerja in republikansko formo vlade.

Od l. 1918 do 1919 je bil kancelar v provizorični vladi, katera je izvedla prehod iz monarhije v republiko.

L. 1919 je bil izvoljen za predsednika republike.

Dne 28. februarja 1925 je umrl na posledicah operacije. Bolehal je dalj časa. Njegovo zdravstveno stanje so poslabšali tudi siloviti napadi, ki so deževali nanj iz reakcionarnega monarhističnega tabora in iz tabora komunistične levice.

Pokopan je bil v svojem rojstnem kraju.

Bančne plače.

Dogodilo se je v neki banki, ali pa v vseh bankah. V poletju, v času počitnic, je najela več dijakov za pisarniška dela. Ko so dobili prvič plačo, so čitali na ovitkih sledeče:

"Vaša plača je vaša osebna zadeva, zaupna stvar, in ni treba da bi o nji komu govorili."

Eden izmed novih klerkov je k temu dodal: "Ne bojte se, nikomur ne bom pravil kolikšna je moja plača. Jaz se jo ravno tako sramujem kakor vi."

IZ UREDNIŠTVA.

Iz te izdaje je morala izostati povest "Skozi meglo", in več člankov, razprav in dopisov. Vzrok je, da sedanji obseg "Proletarca" ne odgovarja več našim potrebam. Dokler ne bo povečan, se bodo dogajale take neprilike kot s to izdajo še večkrat.

Molekovo predavanje o človeku in prazgodovinskih dobah in Mentonijev opis o Jugoslaviji pričnemo priobčevati v prihodnji izdaji.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Klubom J. S. Z. in društvam "Izobraževalne akcije J. S. Z." v zapadni Pennsylvaniji.

CANONSBURG, PA. — Konferenca socialističnih klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije J. S. Z. v zapadni Pennsylvaniji se bo vršila v nedeljo 29. marca ob 10. dopoldne v dvorani Kranjskega slovenskega doma na 57 in Butler St.

Udeleženci konference iz okoliških krajev naj vzamejo Butler Street karo, katero dobite na Liberty Ave. poleg postaje Union (centralna postaja železnice Pennsylvania System). Izstopijo naj na 57. cesti.

Na zastopstva klubov in društev apeliramo, da naj pridejo na zborovalni prostor točno, kajti dnevni red konference je obširen in razprave bodo važne. To bo deveto zborovanje pennsylvanske Konference. Zadnje se je vršilo pred predsedniškimi volitvami. Na tej bo sodeloval tudi klub št. 131, ki se je nedavno organiziral v Pittsburgu. Vabimo tudi naše somišljenike iz naselbin, v katerih so možnosti za ustanovitev socialističnih klubov, da se je udeleže in podajo poročila o situaciji. Ob enem bodo čuli tudi poročila o delu naših klubov.

John Jereb, tajnik Konference.

Zapisnik tretje konference klubov J. S. Z. v Ohio.

Tretja konferenca klubov JSZ. in društev "Izobraževalne akcije JSZ." se je vršila v nedeljo 22. februarja v Kunčičevi dvorani v Collinwoodu, O.

Otvoril jo je Jacob Kotar, tajnik konference, ki je v uvodu pojasnil pomen tega zborovanja.

Za predsednika konference je bil izvoljen sod. J. Franceskin, za zapisnikarja Jos. Malečkar.

Zastopani so bili klubi št. 27, 49, 222 in 232. Navzočih je bilo pri dopoldanskem zborovanju 31 in na popoldanskem 25 sodrugov; razen teh je bilo navzočih tudi nekaj somišljenikov.

Tajnik je prečital zapisnik zadnje konference. A. Mravlja stavi predlog, da se zapisnik sprejme. Predlog podpiran. Kotar omeni, da se naj v bodoče pazi, da pridejo v zapisnik vsi predlogi in dopisi, oziroma pozdravi. Zapisnik sprejet.

Dopisi: Čita se pismo Naceta Žlembergerja, ki se glasi: "Cenjeni sodrugi" Vsled finančnih težkoč naš klub št. 2 ne more poslati zastopnika na collinwoodsko konferenco. V imenu članstva našega kluba vas pri vašem delu najiskrenejšje pozdravljam.

Program socialistične stranke zahteva odpravo sedanje ekonomske uredbe, katero se bo nadomestilo s socialistično. Ta prememba edino bo v stanju trajno izboljšati življenske razmere za delavsko ljudstvo. Sodrugi, delujte složno in imejte pred očmi pred vsem propagando za pojačanje JSZ. in razširjenje njenega glasila "Proletarca". Sovražniki socializma se bore pod različnimi krinkami proti mogočnemu gibanju delavskega razreda, ki koraka naprej kljub sovražnim navalom. Tudi nasprotniki, ki se bore proti nam pod pretvezo radikalizma, bodo morali prej ali slej prizna-

ti, da ne delajo po geslu Karla Marxa: "Delavci vseh dežel, združite se!"

Vaš za socializem,

Nace Žlemberger.

Pismo se vzame na znanje.

Kotar, tajnik-blagajnik konference, poda svojo poročilo, ki se sprejme.

Priporočilo organizatorja, da se na prihodnjo konferenco povabi podporna društva pismeno, se sprejme.

Nadzorni odbor v svojem poročilu izjavlja, da soglašja s poročilom konferenčnega tajnika. Predsednik nadzornega odbora priporoča, naj si tajnik nabavi knjige, v katero bi zabeleževal delo in aktivnosti konference. Poročilo se vzame na znanje, o priporočilih se sklepa pod točko razno.

Poročila zastopnikov.

Sod. Kregelj poroča za klub št. 27 v Clevelandu. Pravi, da kakega obširnega poročila nima. Priporoča zborovalcem, da strnejo svoje moči za čim energičnejše delo v bodoče. Delovanje v clevelandski naselbini ni kot bi bilo želeto, ker so sodrugi dali mnogo svoje energije za Slov. nar. dom in požrtvovalnost zanj seveda po svoje vpliva na klubovo delo.

Sod. Presterl za klub št. 49 v Collinwoodu poroča o povoljnem delu in uspehih reorganiziranega kluba v collinwoodski naselbini. Upa, da bodo aktivnosti in uspehi kluba v bodoče še boljši kot sedaj. Pravi, da je dolžnost sodrugov pri njihovih aktivnostih delati prvo za socializem, za socialistično vzgojo in organizacijo in širiti njen vpliv, in šele v drugi vrsti lahko vložijo svoje moči tudi v kakšne druge akcije, ako niso v škodo našemu gibanju.

Sod. Leskovec poroča za klub št. 222 v Girardu, da je klub stalno aktiven. Ustanovil je tudi knjižnico. Glede konference pravi, da so zvezane s stroški in misli, da bi bilo priporočljivo, da se ne bi pogosto prirejale. Tega mnenja je tudi članstvo njegovega kluba.

Sod. Turšič poroča za klub št. 232 v Barbertonu, da je delovanje kluba zadovoljivo. Aranžiral je razne priredbe in je aktiven v agitaciji in strankinih akcijah sploh. Simpatije naselbine so klubu v splošnem naklonjene. Ustanovil se je tudi pevski zbor, ki dela s klubom roka v roki.

Sod. A. Mravlje priporoča, naj bi se več delalo za izobraževalno akcijo med naprednimi društvi.

Turšič pravi, da agitacija v tem oziru ni taka kot bi morala biti, toda delati moramo naprej.

Kregelj: Širjenje socialistične literature in časopisja je najboljša agitacija, s katero polagoma, toda v resnici pridobimo zanesljive člane, ki vedo kaj socializem hoče in kako se je treba boriti zanj. Temu delu moramo posvetiti vso mogoče pozornost.

Jerina je mnenja, da se društev ne sme preveč siliti v Izobraževalno akcijo JSZ., ker imajo blagajne večinoma izčrpane.

Turšič ugovarja, da se agitacije ne sme popuščati na nobenem polju. Čas nam bo prinesel uspehe. Ko bo v naših društvih več delavcev vzgojenih v socialističnem duhu, tedaj tudi agitacija za Izobraževalno akcijo ne bo več tako težka, ker se bodo društva sama zavedala svoje naloge in dolžnosti.

Jankovič priporoča, naj bi se naročalo po večje število iztisov Proletarca, da bi se ga razdelilo med člane društev in se jih s tem poučilo o naših akcijah.

Ako je to radi pomankanja financ neizvedljivo, je drug, še boljši izhod, in ta je, da vsak posamezen so-drug širi Proletarca. Na ta način bo naša beseda do-segla tiste delavce, katerim je namenjena.

Jerina je za organizirano kampanjo za pridobiva-nje članov, kajti čim več jih bo, toliko vplivnejši bomo in uspehi bodo večji.

Prestrl povdarja, da je naša literatura za vzgaja-nje socialistov in pridobivanje novih članov najvaž-nejše sredstvo.

Jankovič (iz Barbertona) poroča, da so priredili veselico v prid "Proletarca", ki pa finančno ni poseb-no uspela. Smatra, da je direktna agitacija najafektiv-nejša.

Zupanc izvaja, da je socialistično časopisje naj-boljši agitator. Naša naloga je dati temu agitatorju priliko priti med maso. Pridobivajmo mu naročnikov in čitateljev. Posebno priporoča "Ameriški družinski koledar", ki vsebuje bogato, izbrano čtivo, katero je velike vzgojevalne vrednosti. Izrabi naj se vsako pri-ložnost za zbiranje prispevkov v podporo "Proletar-cu". Smatra, da če se oblika Proletarca spremeni v formo časopisa, da bo agitacija zanj olajšana.

Kobal je zoper spremembo oblike "Proletarca". Sedanja oblika je popolnoma na mestu.

Turšič pravi, da je njihov klub povedal svoje mne-nje prošlemu zboru JSZ. v Clevelandu, a v razpravah se je izkazalo, da sedanja forma odgovarja potrebi.

Slanovec pravi, da se ne smemo toliko ozirati na formo, ampak na vsebino lista.

Jauch pravi, da se je že razpravljalo o spremenit-vi forme, a prišlo se je do zaključka, da je v sedanjih okolščinah oblika ki jo ima list danes najbolj pripo-ročljiva.

Prestrl ponovno opozarja, da je vso odvisno od dela sodrugov. Ne zunanji efekti, ampak delo v notran-josti organizacije je pot do uspeha.

Sledi petnajst minut odmora. Seja se obnovi ob 1:30 popoldne.

Na vrsto pride točka organizacija. Prestrlovi na-sveti za pojačanje agitacije se odlože pod točko razno.

Kotar predlaga, naj bi konferenca priredila skup-no prvomajsko proslavo.

Jankovič je mnenja, ako se priredi skupna pro-slava, naj sprejme zanj odgovornost konferenca in eventualni prebitek naj gre v njeno blagajno.

Prestrl se strinja s sugestijo, a navaja tudi težkoče klubov. Opozorja, da naj bomo previdni.

Jankovič predlaga, naj se v korist konference de-la le na priredbah, ki se vrše v času in v kraju kjer zboruje konferenca. Sprejeto.

Prestrl vprašuje, kaj storimo v slučaju gmotnega neuspeha priredbe.

Kobal predlaga: V slučaju, da klub ne razpolaga z gmotnimi sredstvi, naj se obrne za pomoč na konfe-rencu, oziroma njenega tajnika, ob priliki konferenč-ne priredbe.

Kotar pravi, da je v takih slučajih pripravljen za-ložiti potrebno vsoto, ako se konferenca izreče zato. Po svoji moči bo deloval, da bodo priredbe v prid konference uspešne.

Dežman predlaga, naj se eventualni primankljaj pokrije s prebitkom od naslednje priredbe. Sprejeto.

Volitve odbora: Za tajnika konference ponovno izvoljen Jacob Kotar, za organizatorja John Krebelj. V nadzorni odbor: Jankovič, Jerina, Presterl.

Kotar priporoča, naj bi klubi na sejah pred kon-ferenco razpravljali o nji in dali svojim zastopnikom navodila.

Prestrl predlaga, naj se določi, koliko zastopnikov sme poslati vsak klub.

Kotar priporoča, naj se zastopništvo klubom ne omejuje. Ako jih ne pošlje več, naj pošlje vsaj enega zastopnika.

Krebelj predlaga, naj vsak klub pošlje enega za-stopnika.

Razprava se zaključi; sprejme se predlog, da se zastopstvo ne omeji, a vsak klub naj skrbi, da bo imel na konferencah vsaj enega zastopnika.

Slanovec govori o kritikah, ki jih priobčuje Sisko-vich o dramskih priredbah v Clevelandu. Pravi, da se iz njih lahko sklepa da imajo sovražne tendence in bi njihovo nadaljno priobčevanje v Proletarcu imelo lahko slabe posledice.

Jankovič izvaja, da so kritike potrebne in korist-ne.

Kobal pojasnuje, kakšno je razpoloženje med ro-jaki radi teh kritik, poda tudi nekaj informacij glede listov, in zaključuje, da utegnejo postati škodljive "Proletarcu".

Jauchovo mnenje je, da naj se v Proletarcu opu-sti vse, kar ima razdiralno tendenco in ni v dobrobit delavski stvari.

Jerina izvaja, da naj bi se pozvalo Siskovicha v krog dramatičnega društva, kjer bi lahko več koristil kot pa s kritiziranjem.

Kobal predlaga, da naj se Siskovichev-Medveškov spor z ozirom na kritike sploh ustavi in diskuzijo o tem zaključi. Sprejeto.

Leskovic govori o sedežu prihodnje konference. Predlog, naj se jo obdržuje v Barbertonu, sprejet. Ke-daj in druge podrobnosti, to uredi konferenčen odbor v sporazumu s klubom v Barbertonu.

Ker je dnevni red izčrpan, zaključi predsednik sejo ob 3:30 popoldne.

J. Franceskin, predsednik.

Joseph Malečkar, zapisnikar konference.

Brezposelnost v Clevelandu.

CLEVELAND, O.—Ali veste, da smo dobili po Coolidgovi izvolitvi še večjo prosperiteto kakor smo jo imeli prej? Najbrž ne veste te izredne novice, a znana je gotovo listim, ki so te prosperite deležni. Delavci pa so namesto prosperitete dobili še več brez-poselnosti, mnogim drugim, ki so toliko "srečni" da imaje delo, so pa znižali plače.

Množice brezposelnih delavcev v Clevelandu bi lahko napolnile še eno mesto. Posredovalnice za delo so dan za dnem tako napolnjene, da človek niti na vrsto ne pride da bi vprašal za službo. Brezposelni ča-kajo v njih po ves dan in vsaki dan, dela pa ni za vse. Pred tovarnami jih stoji cele trume, ki čakajo milost-nih bosov, da bi jih pozvali na delo.

"Če ne bo izvoljen Coolidge, ne bo dela," so pri-povedovali agentje Wall Streeta. Izvoljen je, a vseeno je stotisoče delavcev po deželi brez dela, ki po Taf-tovi razlagi ne morejo drugega kot mirno čakati, da se jih bo usmilil Bog, kajti on edini ve kako pomagati brezposelnim revežem.

Pridušano se in kritiziramo, vzrokov pa nočemo razumeti. Delavska politična organizacija nam smrdi. "Kaj bi se organiziral, saj nič ne pomaga. Tisti ki nas vabijo v organizacijo gledajo samo za svoje stolčke. Tisto članarino rajše zapijem. Zajčč tudi ne bo kadil cigar za moj denar, nak! Učiti se mi ni treba, ker vem toliko kot drugi, pravzaprav več kot drugi!"

To so besede, ki jih imajo nevedni delavci vedno

na jeziku. Ni čuda, da imamo tak sistem! Ako bi se delavstvo zanimalo za svoje politične organizacije vsaj toliko kot se za podporne, bi imeli boljše razmere kot jih imamo.

Ameriško delavstvo, in slovensko ni izjema, je v tem oziru vse preveč brezbržno. Ko bi evropsko delavstvo capljalo na enak način, bi tam vladale neznosne razmere. Tako pa je organizirano delavstvo sila, ki izvaja prehod iz stare v novo družbo. Mogočne delavske stranke v Angliji, na Švedskem, v Avstriji, Nemčiji itd. so upanje človeštva, kajti te so konstruktivna sila, ki bo reorganizirala družbo na temeljih socializma.

Delavci, v našem interesu je, da se organiziramo v socialistični stranki. Borimo se pod njeno zastavo za odpravo sedanje ekonomske uredbe, da ne bomo vedno samo brezpravna orodja, ampak da postanemo ljudje, vredni tega imena. — *John Kriebelj.*

“Mavrični ljudi.” — Naši “ekstremni” prijatelji v prošlosti in danes.

CANONSBURG, PA.—Tisti, ki so bili člani JSZ. v letih med vojno, in tisti ki so se udeležili kongresa JSZ. 1. 1916 v Chicagi, se bodo še spominjali, koliko boja je bilo radi vprašanj, kot je bilo npr. “narodna obramba”. Ena struja se je izrekla za takozvano ljudsko brambo, v kateri je militarizem izključen, a druga se je postavila na stališče “protiv puške” v vsakem slučaju in polemike ni bilo ne konca ne kraja. Hrvatski sodrugji pod vodstvom Cvetkova so našli že takrat razne priimke, s katerimi so obkladali pristaše protivnega mnenja; tudi naziv “sodrug” so zanje opustili.

Obdelovali so nas, češ da dajemo preveč svoje energije delu za podporne organizacije, a danes so se sami zakopali v tako delo. Dan pred zborom JSZ. leta 1916 je izšla prva številka dnevnika “Prosveta”. Na zboru smo bili od delegacije hrvatskih klubov radi tega še bolj kritizirani. Rekli so nam, da ako bi delali toliko za “Proletarca” kot smo za “Prosveto”, bi bil “Proletarec” lahko dnevnik. Zastopstvo na tem zboru je bilo od strani slovenskih klubov zelo majhno, medtem ko so bili hrvatski klubi vsi zastopani. Nekateri so imeli celo po večje število delegatov, kajti prišli so da se bore proti “pogubni taktiki Slovencev” in pripravljat teren za prihajajočo revolucijo. Ta se je potem izvršila med njimi v takem obsegu, da so svoje organizacije razbili in mnogi njihovi prvaki po naselbinah so se “ločili” od pokreta in šli v “munjšajnarški” business, ki je že takrat obetal postati zelo dobičkonosna obrt. Pozneje so se med njimi pojavile vsakojake organizacije; nastale so večinoma na debatah in propadle v diskuzijah. Cepile so se, združevale in se zopet razbile, dokler se ni končno pojavila “edina prava stranka”, kateri so dali na newyorški konferenci ime “Workers’ Party”. Sloge pa vseeno ni prinesla in cepitve so se nadaljevale. Niti danes jih ni še konec. Med seboj se prekljajo prav po oštarijsko in v medsebojnem boju niso prav nič obzirni.

A J. S. Z., katero je po razkolih tvorilo v pretežni večini slovensko delavstvo, niso mogli zbiti na tla. Kupili so slovenski list, ki je imel izvršiti to nalogo. Ni šlo, pa so importirali še enega Novaka. A tudi Bartuloviči niso mogli uspeti, dasi so se predstavljali za nekakšne svetnike in česte kot kristal.

Morda bodo vzkliknili: “Kaj pa se ta človek toliko briga za nas?”

Brigamo se raditega, ker nočemo nikomur dopustiti zavajati in slepiti delavstvo v tem kraju. Organizacija, kateri pripadam, bo skrbela, da ne boste mogli rihariti kakor bi vi radi.

Ko bi bili vi poštenjaki in nastopali odkrito z odkritimi nameni, bi se pogovorili z vami kot se pogovarja z odkritosrčnimi ljudmi. Da bi se posluževali za vaše namene zavajalnih trikov, tega ne bomo pustili niti vam, četudi se odevate z mučeniško haljo.

Ne briga nas, kaj počnete med seboj, a briga nas, kadar pod raznimi prevezami skušate dobiti ljudi na vaše shode, zato da jih izrabite za svoje skrite namene.

Ako hočete sklicevati shode tudi v imenu naših organizacij, je treba da one tudi sodelujejo, ne pa da si jih s falsifikacijami pridružite za reklamo, kot se je to zgodilo v Pittsburghu in pozneje v Canonsburgu. Poročali ste, da je društvo SNPJ., ki vam je dalo na razpolago svojo dvorano za shod, tudi med sklicatelji shoda; pridružili so, si ga za svojo reklamo kakor so si pridružili SNPJ. za pittsburški shod in so stvar popravili šele v poročilu o shodu, ker je Prosveta prinesla izjavo, da gl. urad ne ve nič o tisti protestni skupščini in da ni pooblastil nikogar da zastopa SNPJ.

Društvo št. 138 SNPJ. je napredno društvo in je delalo proti reakcionarjem, ki vladajo današnje Jugoslavijo v času, ko so se sedanji “protestantje” klanjali Petru in Aleksandru in drli za Pasičem, ali pa so se navduševali za črno-žolto monarhijo. Omenjeno društvo je včlanjeno v Izobraževalni akciji JSZ. Vsi člani kluba št. 118 JSZ. so člani društva.

Obe organizaciji sta bili vsikdar pripravljeni pridružiti se kakršnikoli akciji, ki je bila važna za delavstvo in nujna. “Streljanje kozlov” pa prepuščamo pustolovcem Bartulovičevega kova.

Ali so bili ti shodi, za katere je sprožil iniciativo prosvetni odbor NHZ., res protestnega značaja? Nekateri sklicatelji so morda imeli ta namen. A Novaki in Fišerji pa so videli v njih samo svoj interes. Pod firmo “protestnih shodov” so zbirali prispevke za svojo organizacijo, katera se bori za revolucijo s tem da se bori proti — socialistični stranki. Na take shode pride s Charletom kakih osem do 10 ljudi, približno toliko pride domačinov, govornik od NHZ. in govornik od jugoslovanske sekcije W. P. se pa mučita s frazami v potu svojega obraza za aplavz teh ljudi. Potem se prodaja takoimenovana literatura, ki po večini ne vsebuje drugega kakor napade na socialistično gibanje.

Govornik si za končni “triumf” prihrani še Lenina, ki ga slika kot svetnika in se potem primerja njemu po katoliškem pravilu, “*kdor mene zaničuje, NJEGA zaničuje.*”

Lenin je vedel da ga bodo taki fakirji izrabljali, pa je napisal brošuro o detinski bolezni levičarskega komunizma. Ko bi se danes dvignil in videl te svoje “oboževalce”, bi jih nagnal z močjo svoje besede kot je po svetopisemski razlagi izgnal Krist kramarje iz tempelja. Proglašanje za svetnika bi mu bilo zoperno, kakor je zoperno vsakemu duševnemu velikanu. Ti ljudje mislijo da ga časte, v resnici pa skrunijo njegov spomin.

Ali smo mi proti poštenim ljudem v Workers’ Party? Nikakor ne! Delavci, ki verujejo samopostvlnim voditeljem, jim verujejo ker ne vedo boljše. Verujejo jim, ker rohne proti “izdajalcem” ki prodajajo delavce, o revoluciji, o “svetem Leninu” in gloriozni

ruski revoluciji. Mi nismo proti temu članstvu, a tištim, ki ga zavajajo, ne bomo prizanašali, ampak jih pokazali ljudem za to kar so.

Čital sem, da se je Debs na zadnjem čikaškem shodu izrazil ponovno, da ne bo miroval ne on ne soc. stranka, dokler ne bodo vsi politični jetniki osvobojeni. Dejal je, da neglede kako se z vodilnimi glavami W. P. ne strinja, on je proti temu, da bi se njene članke tiščalo v ječo. Socialistična stranka tudi v tem oziru vrši svojo dolžnost, pa naj se gre za Ruthenberga ali pa za člana I. W. W., ki je žrtev kapitalistične justice.

Workers' Party se ni ravnala po vzgledu naše stranke. Debs sam je že večkrat omenil, da komunisti za njegovo osvoboditev niso niti ganili. To je napisal tudi v eni svojih poslednjih izjav. Spominjam se slučajev, ko sem nabiral prispevke v obrambni fond da se ga osvobodi iz ječe. Takrat je bil ta boj težak, kajti tudi med maso je vladala vojna histerija in na račun Debsa je bila izrečena mnogotera psovka in kletev v imenu "patriotizma". Ali so nam naši sodniki v hrvatski komunistični sekciji pomagali pri tem delu? Da navedem samo en slučaj. Naletel sem na človeka, ki je še sedaj njihov član. Povedal sem mu da nabiram prispevke v fond za Debsovo obrambo in ga vprašal, ako se bo odzval. Odvrnil mi je, da bi dal za vsakega (kar je bila le pretveza), "samo vaš magarac Debs neka bude u želu . . ."

Taka je izobrazba "čistih" in njihovo pojmovanje solidarnosti.

Ljudje vam ne gredo na roke ker so vas spoznali in vedo da ste neodkritosrčni. Krivda je torej vaša, ne naša.

Kaj mislimo o vaših shodih, bomo povedali tudi na konferenci socialističnih klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ, ki se bo vršila v nedeljo 29. marca v Pittsburghu. Pokazala vas bo kaj ste bili in kaj ste. S tem končam.

Na socialistične klube in društva izobraževalne akcije JSZ. v zapadni Penni apeliram, naj skrbje da bodo zastopana na pittsburški konferenci. Konferenca bo važna in za razvoj našega gibanja je potrebna. Pokažimo, da smo organizirana sila, ki se zaveda kaj hoče. Naprej za našo stranko in naše časopise!

John Terčelj.

Sodrugom v Avelli, Pa.

Seje kluba št. 225 JSZ. v Avelli se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v dvorani društva št. 292 SNPJ. Prihodnja seja bo dne 22. marca. Udeležite se je vsi. Na dnevnem redu bodo zelo važne točke. Privedite s seboj tudi vaše znance in prijatelje, da se pridružijo klubu, kajti čim več nas bo, toliko lažje bomo vojevali boj za odpravo mezdnega suženstva. — F. Bregar, tajnik.

Članstvu kluba št. 27 in somišljenikom v Clevelandu.

CLEVELAND, O.—V soboto dne 21. marca priredi klub št. 27 v svojih prostorih v starem poslopju Slov. narodnega doma zabaven večer za sodruge, prijatelje in prijateljice kluba. Na sporedu bodo pevske točke, tombula, ples itd. Skrbeli bomo, da bo s postrežbo vsakdo zadovoljen. Prebitek je namenjen v korist kluba. Sodrug, udeležite se te priredbe polnoštevilno in priporočite jo tudi drugim. — Odbor kluba št. 27.

Klub J. S. Z. v Waukeganu v akciji.

WAUKEGAN, ILL. — Na seji kluba št. 45 dne 8. marca smo izvolili "publikacijski odsek", ki bo seznanjal čitatelje "Proletarca" v tej in drugih naselbinah o našem delu in akcijah.

Sklenili smo to pomlad prirediti tri predavanja: Eno politično, drugo ekonomsko in tretje znanstveno. Prvo predavanje bo v soboto 21. marca zvečer v S. N. D.

Sod. Louis Kužnik, ki ima farmo na Greys Laku, Ill., je dal svoj vrt na razpolago našem klubu za piknik. Torej ko pride čas za take izlete, imamo dober prostor zanj že zagotovljen.

Na omenjeni seji smo sprejeli štiri nove člane. Tudi na februarski seji smo dobili štiri nove člane.

Od Novega leta naprej smo dobili trideset novih naročnikov na Proletarca in vse prejšnje obdržali. Agitacija za razširjenje "Proletarca" se nadaljuje in ne preneha, dokler ne bo zahajal v slednjo slovensko hišo.

V nedeljo 3. maja se bo pod avspicijo kluba št. 45 vršila majska proslava. Na programu imamo dramo "Zadnji dan" iz revolucionarnih bojov francoskega proletariata, ki se je boril za Pariško komuno. Nastopili bodo pevci čitalnice Slov. nar. doma, godbene točke bo izvajal orkester, na sporedu bodo deklamacije in govori v slovenskem in angleškem jeziku. Natančnejši spored objavimo pozneje.

Na zadnji klubovi seji smo razpravljali tudi o bližajočih občinskih volitvah. Definitivnih zaključkov o tem ni bilo, a z diskuzijo bomo nadaljevali. Vsekakor je treba to stvar bolj prerešetati. Naš klub je tukaj zato da se poleg agitacijskega in prosvetnega dela bavi tudi s takimi vprašanji in pride do praktičnih zaključkov.

Rojaki delavci, pristopite h klubu, da bo naše delavstvo moglo pokazati svojo moč v tukajšnji politični javnosti.

Seje kluba se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu v SND. Prihodnja seja se bo torej vršila dne 12. aprila ob 2. popoldne.

Ne pozabite na predavanje dne 21. marca ob 8. zvečer v S. N. Domu.

Martin Judnich, tajnik.

M. Rupnikova definicija.

LAWRENCE, PA. — Sprevidel sem, da dolgujem naročnino na "Proletarca", za katero vam pošiljam \$3. Prosim, da se mi list dostavlja naprej.

Škoda, da sem tako "izobražen" da delam družično tisočem slovenskih delavcev v Ameriki, ki smo vse: klerikalci, liberalci, svobodomiselnici, socialisti z rdečimi kravatami, najboljši komunisti, boljši od samega Lenina, nihilisti, patriotje in kluksi. Zato je mene in nas vseh nam, da bi spadali k socialistični stranki ter plačevali članarino, ker bi s tem degradirali svoje sarže in bi bili samo socialisti, socializma pa bi se morali zopet učiti, ko že "davno vse znano"! — Marko Rupnik.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo ob 9.30 popoldne in vsako četrto soboto ob 7.30 zvečer v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. — Dolžnost vsakega sodruga je, da prihaja redno k sejam in da agitira za pridobivanje novih članov, kajti čimveč nas bo, tem lažje bomo vodili delo za osvoboditev proletarijata iz mezdne suženosti. — Tajnik.

Iz Kansasa.

FILLER, KANS.—Tudi jaz bi rad pisal v "Proletarca". Ker sem nov naročnik, upam, da mi bo vstreno. Rad bi pisal tako kot pišejo Radelj, Železnikar, Kotar itd. A pisal bom tako kot sem jaz sposoben.

Delavske razmere so tod okrog take kot v drugih premogovnih okrožjih. Eni dobro zaslužijo, drugi manj, kot je navadno z zaslužkom v rovih.

Premogarska unija danes tu ni več tista sila kot je bila nekoč. Boji, ki so nastali pred par leti na eni strani med unijo in operatorji in na drugi med kansaškim voditeljem premogarjev Alex. Howattom in mašino v Indianapolisu, so oslabile unijo kansaškega distrikta. Howatt dela sedaj v premogovniku. V uniji je bil aktiven 18 let. Lahko bi dobil delo drugje, a njegov namen je ostati med nami in ostati na naši strani.

Mnogo premogarjev v Kansasu se je izneverilo uniji.

Z napredkom na društvenem polju se ne moremo ponašati. Krive so delavske razmere in nesloga. Tudi z vprašanjem simulantov se pečamo, malo iz zlobnosti, nekoliko pa iz drugih vzrokov. Tudi jaz sem imel neprilike. Priznam da sem slaba "stvarca" kot vsakdo ki je neozdravljiv. — Kljub temu so me izročili "rabeljnu", a pravica je zmagala kakor povsod.—*Anton Indihar.*

Slovenskemu delavstvu v Waukeganu.

Socialistični klub št. 45, JSZ., ima svoj delokrog v naselbini Waukegan-North Chicago. Polje ima obširno in se ga zaveda.

V svrhu, da seznanijo delavstvo s svojimi akcijami in delom, je na seji dne 8. marca organiziral "Publikacijski odsek", ki ima nalogo sporočiti v naša glasila vse kar je važnega v našem gibanju tega okraja.

Klub št. 45 je aktiven tudi na prosvetnem polju, kot socialistična organizacija mora biti. V prihodnjih tednih priredi tri predavanja. Prvo se bo vršilo v soboto 21. marca ob 8. zvečer v SND. Predaval bo sod. Zajec, urednik "Proletarca", o temi "Važnost solidarnosti v delavskih bojih." Med delavstvom se že dolgo let ponavlja Marxovo geslo, "Delavci vseh dežel, združite se!" A sloge vseeno pogrešamo. Ni jo dovolj. Delavci se čudijo, ker ni solidarnosti v tisti meri kakor si jo žele. Predavatelj nas bo popeljal daleč nazaj v zgodovino in razlagal razvoj človeka do današnje dobe, njegove boje, njegovo stremljenje po sreči in njegovo neslogo. To predavanje se bo tikalo dela v našem pokretu in bo zanimivo posebno zato, ker bomo čuli, kakšni vzroki ovirajo slogo. Po predavanju pridejo na vrsto vprašanja govorniku. Udeležite se ga v čim večjem številu. Vstopnina prosta.

Klub dela priprave za sklicanje večjega shoda, na katerem bo nastopil s. E. V. Debs, ako mogoče. Če bo to neizvedljivo, bomo dobili druge dobre govornike.

Ena naših največjih priredb bo gotovo prvomajska proslava, ki jo bomo radi obširnega programa imeli v nedeljo 3. maja. Spored bo objavljen v eni prihodnjih izdaj.

Publikacijski odsek kluba št. 45.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopolodne). Zborujemo v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste!—*Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.*

IZ UPRAVNISTVA.

Max Martz, Buhl, Minn., nam poroča o agitaciji. Mnogo delavcev je brez zaslužka, ali pa delajo tako nestalno, da so vseeno v stiskah za sredstva. V Evelethu je v teku gibanje za organiziranje socialističnega kluba.

V Johnston Cityju, Ill., so "Radnikovci" prepričani, da sta Poincare, bivši francoski ministerski predsednik, in Millerand, bivši predsednik francoske republike, socialisti. Ta dva sta zakrivila, da so francoske čete zasedle Porurje in potisnile nemško ljudstvo še bolj v bedo. Po njihovem mnenju je tudi Herriot, sedanjí načelnik francoske vlade, socialist. Nemčija je naravno v rokah socializdajalcev. V ostalem so hrvatske in druge organizacije W. P. v južnem Illinoisu v razsulu, druge pa hirajo. Delavci so sedaj brezbrizni. To je posledica taktike "enotne fronte".

Čitali ste naznanila o slavnosti izdaji "Proletarca". To bo spominska izdaja na dvajsetletnico obstoja lista. Ob enem bo to tudi prvomajska izdaja. Sodrugi in somišljeniki, razširite jo, da bo zašla v vsak, tudi najskritejši kotiček, kjerkoli žive slovenski delavci. Cene tej izdaji boste našli, ako pogledate v Proletarca št. 913 (zadnji teden) ali v tej na 16. strani.

Zanimanje za "Proletarca" postaja od dne do dne večje. Žal, da radi omejenega prostora ne moremo citirati številna pisma, ki jih prejemamo zadnje čase. Treba je resno misliti na povečanje lista. Sedanjí obseg ne zadostuje več.

Na sodruge in somišljenike v večjih naselbinah apeliramo, naj poskrbe, da bodo trdke, ki so odvisne od vas, dale oglas v našo slavnostno izdajo. Ako oglašajo v delavstvu neprijateljskih listih, posebno kadar izidejo pod imenom "velikonočna" in "božična izdaja", čemu ne bi dali enkrat oglas v list, ki ga izdajajo, delavci organizirani v JSZ?

Cena posameznemu iztisu slavnostne izdaje Proletarca je 25c. To izdajo dobe tudi naročniki, ki plačajo za vsako številko Proletarca s svojo naročnino le 5.76 centa. Slavnostna izdaja nas bo stala precej več kot vsoto, ki jo dobimo od regularnih naročnikov za izdajo. Ako nam bi vsak naročnik poslal 20c v pokritje izrednih izdatkov za slavnostno izdajo, bodo povečani stroški, ki jih bomo imeli z iztisi katere pošljemo naročnikom, kriti. K povečanju cirkulacije slavnostne in prvomajske izdaje nam lahko pripomorete tudi s tem, da naročite po nekaj izvodov. Dobite naročila zanje med prijatelji in znanci.

V St. Louisu, Mo., je prevzela zastopništvo Proletarca Mrs. F. Speh, za Orient, Ill., pa John Gal. V Waukeganu—N. Chicagi, A. Vičič in Frances Zakovšek; na Evelethu, John Pogačnik; v Manganese, Minn., R. M. Kurre; v Harwicku, Pa., Mary Prasnikar; v Latrobe, Pa., John Fradel; na Park Hillu in Conemaugh, Pa., Frank Podboy, bivši upravnik "Proletarca". Imena ostalih zastopnikov in zastopnic dobite v imeniku agitatorjev, ki ga priobčujemo od časa do časa v Proletarcu.

DISKUZIJA O "PROLETARCU" IN AGITACIJI.

Nekoliko pregleda o "Proletarcu".

Ker je diskuzija o formi "Proletarca" in o agitaciji obnovljena, bodo tistim, ki se jo bodo še udeležili, mogoče služile sledeče vrstice:

"Proletarec" je pričel izhajati meseca januarja 1906 kot mesečnik na 8. straneh. Posamezna stran je bila tretjino večja od sedanje. Naročnina je bila 50c na leto. Koliko je imel Proletarec v prvem letu naročnikov, ni razvidno iz rekordov v njegovem arhivu. L. 1907 je izhajal v isti obliki kot prvo leto, enkrat na mesec; naročnina je bila neizpremenjena. Dohodkov na naročnini je imel \$120, torej 240 plačanih naročnikov. Cirkulacija je bila naravno večja, ker je bil tisk takrat še poceni in so ga sodrugji razpošiljali z namenom da seznanijo z njim delavce po slovenskih naselbinah. Agitacija pa je bila silno težka in je imela zelo majhne uspehe. Posamezni sodrugji so žrtvovali čas in denar, da so vzdržali list. Meseca decembra 1907 je dobil Proletarec večjo obliko in je pričel izhajati na štirih straneh kot tednik. L. 1908 je bila naročnina \$1.50 na leto; vzrok povišanja je bilo, da je izhajal kot tednik. Avgusta isto leto je moral radi finančnih težkoč zopet zmanjšati obliko. Imel je 523 plačanih naročnikov, par sto izvodov pa se je pošiljalo raznim sodrugom, da so jih razdajali za agitacijo. Novembra l. 1908 se je finančno toliko opomogel, da so bile strani ponovno povečane. Oktobra 1912 je pričel izhajati na osmih straneh v obliki sedanjega glasila SNPJ. To leto je imel 1778 plačanih naročnikov, cirkuliral pa je v nad dva tisoč izvodih. L. 1914 je dosegla cirkulacija Proletarca blizu tri tisoč izvodov. Potem je radi znanih vzrokov padala, dokler ni l. 1923 zopet dosegla prejšnjega najvišjega števila. Radi brezposelnosti, posebno med premogarji, je cirkulacija "Proletarca" l. 1924 nazadovala nekaj nad dve sto izvodov.

V sedanji obliki izhaja od meseca decembra 1918. Vzrok spremenitve so bile v prvi vrsti finance. Naročnina je bila skoro ista kot poprej, a tisk se je podražil za nad sto odstotkov. Ta razlika med izdatki in dohodki je postala za list najtežje breme. Tiskarna računa za tisk "Proletarca" danes 110% več kot pa pred devetimi ali desetimi leti. Za tiskanje lista v prejšnji obliki in obsegu pa bi računala še precej več.

Povečanje "Proletarca" za osem strani v sedanji obliki bi stalo okoli \$40 več na teden kakor sedaj, ali nad dva tisoč dolarjev na leto. 700 novih naročnikov bi omogočilo povečanje lista za osem strani. Povečati ga s sedanjimi dohodki je nemogoče. Tudi če dobimo tisoč novih naročnikov in pvečamo list za 8 strani, deficit ne bo še odpravljen, a pokrivalo bi se ga enako kakor sedaj, s prispevki listu v podporo, s prebitkom od koledarja in od prodaje knjig.

Veliko socialističnih in delavskih listov je po obsegu manjših kot je "Proletarec". A resnica je tudi, da bi naše gibanje potrebovalo večji list, v sedanji obliki vsaj za osem strani.

Teh osem strani bi bilo za dopise in poročila iz naselbin; ostali prostor bi zavzemali članki, povesti, pregled dogodkov in komentarji, vesti iz delavskega gibanja itd. Gradivo ne bi tako zaostajalo radi pomanjkanja prostora kakor sedaj.

Posojilo za povečanje lista bi bilo na mestu, ako se računa, da bo bodisi prejšnja forma ali pa povečanje v sedanji obliki pripomoglo k zadostnemu poveča-

nju dohodkov, ki bi zadostovali za pokrivanje večjih izdatkov in ob enem tudi za povračilo posojenih vsot.

Po mojem mnenju bo bolj siguren način, ako se ustanovi fond za povečanje lista in ob enem se bi pričela kampanja za pridobivanje novih naročnikov.

O vprašanju spremembe forme naj po tej diskuziji odločijo klubi, ki naj se ozirajo na mnenje večine naročnikov "Proletarca." — F. Z.

J. Goršek o vprašanju oblike "Proletarca".

SPRINGFIELD, ILL. — Diskuzija o spremenitvi forme "Proletarca" se od časa do časa obnavlja od kar izhaja v sedanji obliki.

Ne bi ugovarjal spremembi, ako bi upal, da bo koristila stvari radi katere se sprememba oblike priporoča. A v spominu mi je agitacija za razširjenje "Proletarca" ko je imel še prejšnjo obliko. Danes nam pripovedujejo, da je bila bolj privlačna kot sedanja. Vsakdo ki je zanj agitiral takrat, ve da smo imeli iste težave kot danes. To mi bo priznal tudi sodrug Radelj in vsi tisti, ki so bili pred petnajstimi leti in tudi poprej zastopniki "Proletarca".

Uspeh agitacije je bil odvisen od tega, med kakšne ljudi si prišel. Ako si naletel na nekoliko zavedne delavce, jim je bila stvar kolikor toliko znana; med njim se je dalo brez posebnega truda kaj doseči. Če si prišel med nezavedno maso, si imel opravka čez glavo in dostikrat ni bilo nobenega uspeha. Kakor se je agitatorjem za razširjenje "Proletarca" godilo pred dvajsetimi, petnajstimi in desetimi leti, tako se jim godi danes in se jim bo v bodoče, pa naj bo forma "Proletarca" kakršna hoče.

Da je agitacija za "Proletarca" težka ni kriva forma, ampak nezavednost delavskega ljudstva, ki se boji socialističnih nauk. Že samo ime "socializem" jim je nekaj pošastnega in se ga boje.

Kakor je danes težko širiti socialistične listi v tej deželi, ravno take težave smo imeli v stari domovini, dasi so socialistični listi skoro vsi izhajali v obliki navadnih časopisov. A bili so *SOCIALISTIČNI* časopisi, in to jih je delalo med maso neprijljubljene. Izseljenci iz stare domovine so prinesli svojo nezavednost s seboj, in s to smo se morali boriti tukaj nad dva desetletja, predno smo jo za silo premagali. A iztrebljena ni še. Socialistični agitatorji imajo v tem vsak dan izkušnje.

Kdor je spoznal socialistične nauke in razume naše boje, mora priznati, da je socializem za delavstvo edina rešitev. Uveljavlja se zelo počasi, ker se ljudje počasi uče. In učiti se morajo iz socialistične literature in se vežbati za delo v socialistični organizaciji. Forme listov tukaj niso vprašanje, ampak vsebina, ki jo imajo.

Sem proti spremenitvi oblike "Proletarca" z razloga, ker forma revije povsem odgovarja potrebi. "Proletarec" v sedanji obliki nam daje priložnost da ga ohranimo, ker je v njemu mnogo dobrih člankov, poročil iz naselbin in drugega čtiva, ki je vredno da ga hranimo. Oblika časnika nam ne daje te ugodnosti, ker je za ohranitev nepriljavna in se radi tega uniči.

Sem pa za povečanje "Proletarca" v sedanji obliki. Priporočam upravništvu, uredništvu in upravnemu odboru, naj pove članstvu, v koliko misli da bi bilo potrebno "Proletarca" povečati in koliko bi bil

večji izdatki. Prepričan sem, da bi se čitatelji in klubi zavzeli za tako povečanje in bi stvar rešili v interesu lista in Jugoslovanske socialistične zveze. — *John Goršek.*

Klub št. 45 za spremembo oblike glasila J. S. Z.

WAUKEGAN, ILL. — Klub št. 45 je na seji dne 8. t. m. po poročilih zastopnikov "Proletarca" o agitaciji za razširjenje lista v tej naselbini obširno razpravljaval o vprašanju našega glasila. Vzeli smo v pretres dopise sodrugov Radeljna in Žagarja, tikajoči se te razprave. Po vsestranskem razmotrivanju je prišla seja do prepričanja, da Proletarec v obliki revije ne odgovarja sedanjim potrebam JSZ. V tem oziru se je pridružila soglasno Radeljnovemu in Žagarjevemu mnenju. Mi smo za spremenitev v prejšnjo formo čim prej, ako mogoče, takoj po prvomajski in slavnostni izdaji.

Seja je vpoštevala finančne težkoče, ki bi nastale s povečanjem lista. Klub je raditega pripravljen dati primerno vsoto v fond brezobrestnega posojila, kakor ga je sugestiral s. Radelj.

Vpoštevamo, da brezobrestno posojilo ne poveča dohodkov samo na sebi. Z zdravega finančnega vidika je treba delati za povečanje rednih dohodkov, ti pa bodo doseženi z večjo cirkulacijo.

Računati moramo tudi z maso, med katero širimo naš list. Ni še vsa taka, da bi znala ceniti dobro vsebino. Vse polno ljudi se izgovarja, da so jim taki listi nerazumljivi, drugi pa trdijo, da ne utegnejo čitati.

Tem ljudem je treba napraviti naš list bolj dostopen. Prinašal naj bi v večji meri povesti in romane ki "vlečejo", novice ki se zde ljudem "zanimive" itd. Ako imajo globokejšega čtiva nevajeni ljudje tak list v rokah, se bodo naravno ustavili na tistem kar se jim najbolj dopade, z drugimi besedami, na tistih rečeh, ki so jim najložje umljive. S časoma bi se privadili tudi težjih reči in bi jih polagoma razumeli. Sprevideli bi, da je to njihov list, glasnik njihovih interesov. Tako si pokret ustvarja nove razumne pristaše.

"Proletarec" je edini slovenski socialistični list v tej deželi, namenjen socialistični propagandi. Ustanovili so ga delavci edino s tem namenom. Zavedamo se, da bi moral tak list zahajati v stanovanje vsakega slovenskega delavca. Namenjen je enako moškimi kot ženskam. V družinah bi ga morala čitati oba, mož in žena, ter razpravljati o njegovi vsebini. Izprevidela bi, od kod prihaja vse gorje, ki tišči tisoče proletarskih družin k tlom in v bedo.

Kdo naj razširi "Proletarca"? Delavci, odgovora na to vprašanje ne potrebujete. Mi ga moramo širiti! Razširimo ga v taki meri, da mu bo omogočeno izhajati ne le na osmih straneh v obliki časnika, temveč da bomo pričeli misliti na dvakratno izdajanje na teden. — *Publikacijski odsek kluba št. 45.*

Članstvu kluba št. 1.

CHICAGO, ILL.—V petek dne 19. marca ob 8. zvečer bo redna seja kluba št. 1 v dvorani SNPJ. Na dnevnem redu bodo razna poročila in potem diskuzija.

V petek dne 27. marca bo predaval pod avspicijo kluba št. 1. sod. F. S. Tauchar o solnčnem sistemu.

Vstopnice za našo prihodnjo dramsko predstavo se dobe pri tajniku in članih ter članicah kluba. Kdor izmed članov jih še nima, jih dobi na prihodnji klubovi seji. — *Tajnik.*

BREZ NASLOVA

Iskra.

V Waukeganu so imeli maškarado. Pozornost je vzbudila posebno skupina mask, ki je predstavljala kapitaliste in sužnje. Sužnji so vozili, kapitalisti so sedeli na "elegantno opremljenem vozu". Dogodilo pa se je (na maškaradi), da so se sužnji "tajno" organizirali, se uprli, izvedli revolucijo, vpregli v voz kapitaliste, sami pa se posedli kjer so prej sedeli kapitalisti. Udeleženci veselice so jim ves čas ploskali, in ploskali so jim tudi tedaj, ko so jim sodniki določili prvo nagrado. To sem povzel iz dopisa iz Waukegana, priobčen v zadnji izdaji "Proletarca".

To maškaradno sliko kapitalizma in sužnjejev so ustvarili delavci, ki verujejo v revolucijo, ali če ne v "krvavo" revolucijo, v borbo za odpravo kapitalizma. In kako so izvedli revolucijo? Vpregli so kapitaliste in se sami posedli na njihova mesta.

Ali veste, zakaj je tako težko pridobiti ljudi za geslo "vsi za enega eden za vse"? Sličica iz waukeganske maškarade vam odgovarja, da je želja vsakega človeka postati bogataš, ki bi mogel sedeti v "elegantno opremljenem vozu". "Danes ti mene, jutri jaz tebe." Dotični sužnji so mislili da so izvedli revolucijo, a instinktivno so šli in sami postali to kar so bili preje kapitalisti. Samo osebe so se spremenile, sistem je ostal. Eni vpreženi, drugi na vozu. Na svetu je bilo že mnogo takih revolucij kakor na maškaradi Narodnega doma v Waukeganu. A gospodarji so ostali. Tisti, ki je v revoluciji zmagal, se je vsedel na mesto prejšnjega gospodarja in postal sam gospodar. Druge spremembe navadno ni bilo.

"Zakaj je dolžnost vsakega katoličana dobiti vsaj enega novega naročnika frančiškanski "Edinosti"?"

"Edinost" na to vprašanje odgovarja: "Zato ker je "Edinost" edini katoliški list med Slovenci v Ameriki."

Kaj pa "Glasilo RSKJ"? Mike Cegare, protestiraj! In Lojze Pirc, urednik in izdajatelj "Ameriške Domo-vine" na St. Clair Streetu! Potegni se za ugled svojega lista!

"... Toda zakaj, dragi čitatelj, ne bi vsi slovenski listi pisali v prilog delavstvu, kakor piše "Glas Svobode"? Vsak razumen delavec zna, koliko je slovenskih listov v tej deželi, vsak napeljuje vodo na svoj mlin, z izjemo "Glas Svobode." — To je citat iz dopisa, poslan baje iz South View, Pa., podpisan od P. P. (če taka stvar sploh živi), priobčen v "Glasu Svobode" z dne 9. marca.

Blagor ubogim na duhu... Tisti P. P., ki je citirano bedastočo napisal, ako jo je, "zna" prokleta malo.

Ob tej priliki naj omenim, da "Glas Svobode", nekdanjega glasila svobodomiselnih Slovencev ni več. List sicer še izhaja, tak kot je bil, a gospodarji so drugi, ki ga izdajajo še bolj v svojem interesu kot prejšnji, čeprav "vsak razumen slovenski delavec 'zna', da je "G. S." edini ki piše za delavce." Ime Konda je bilo neločljivo od "Glas Svobode," a se je končno vendar ločilo. Gospodarji tiskarne "Glas Svobode" so danes

tuj ljudi, dasi drugače naši "severni bratje", ki bodo z njo delali profit, ako jim bo uspelo, če pa bo izguba, bo podjetje storilo enak konec kakor podjetje "Amerikanskega Slovenca", ki ga je na smrtno uro prevzel neki ameriški Nemeč in ga pokopal polovico po svobodomiselnem in polovico po katoliškem obredu. Sicer pa želim fantom srečo.

Neki Pavlič iz Kleina, Montana slovesno in s psovskami razglasa, da se SNPJ. ne sme mešati v politiko. Njegova misel v resnici pa je: "SNPJ. se na sme mešati v politiko dotlej, dokler jo ne dobe v roke Radnikovci, ki se marljivo trudijo da pridejo čim prej do tega cilja." Priporočam Pavliču, da pošlje enak ukaz NHZ. in svojim somišljenikom, ki uganjajo v nji "vsake sorte politiko."

V Bosni in Hercegovini so glasovali pravoslavni za Pasiča, katoliki za Radiča in mohamedanci za Spaho. Taka je danes politika v Bosni. Tri vere, trije bogovi in en narod z enim jezikom in tremi "zatiranjmi".

V Collinwoodu je bilo nekoč zelo radikalno razpoloženje. S socialisti niso bili nič več zadovoljni, ker so premalo verjeli v takojšnjo revolucijo. Danes pa nisi v Collinwoodu varen življenja, ako si socialist. Nekdanji "revolucionarni" duh se je spremenil v "katoliški" duh, in ta duh je tako močan, da te lahko ubije. Dva člana socialističnega kluba JSZ. sta bila od pobesnelega klerikalnega fanatika pobita na tla, eden skoro do smrti. Imeniten napredek! Frank Novak, take poboje imaš tudi ti na vesti, kajti tvoji ljudje in klerikalci navadno marširajo skupaj v boju proti socializmu. Kajne, imenitni uspehi!

Louis Vesel iz Gilberta, Minn., priporoča rojakom po minnesotskih naselbinah, da naj se organizirajo v politične klube. Takih klubov, kot jih ima on v mislih, je bilo med minnesotskimi Slovenci že vse polno. Ustanovili so se radi gotovih "politikantov", ki so bili več ali manj, če ne v vseh pa v mnogih slučajih, v službi interesov jeklarskega trusta. Če Lojze svojim rojakom dobro želi, naj jim pove: Nobeni taki politični klubi vas ne rešijo. Če hočete da postane tudi rudniško okrožje Minnesote svobodnejša dežela, se organizirajte v socialistični stranki! Treba bo sicer borbe, ali na koncu bo zmaga vendarle naša. Tega mnenja je tudi Joseph Ule, ki se je oglasil v "Prosveti" na Veselov dopis.

Komunisti v Sloveniji (ne v milwauški, ampak v pravi Sloveniji) so pred volitvami v skupščino proglasili geslo: "Glasujmo vsi kot en mož za samostojno slovensko delavsko kmečko republiko!"

To geslo se sicer ne glasi komunistično, ampak dobili so z njim blizu pet tisoč glasov. Ako bi računali na zmago, bi si izmislili kakšno bolj resno geslo, ker bi s samostojno slovensko republiko ne imeli česa početi.

A. Vehar, zastopnik "D. S.", je naročal svoji sestri, ki je odšla pred par leti s svojim soprogom v Kuzbo, da naj "dobro piše o Rusiji." En čas je pisala tako, potem pa je rekla. Ne gre drugače, moram pisati resnico. Vehar je to njeno pismo priobčil "v svarilo tistim ki mislijo odpotovali v Rusijo", češ, sedaj je čas, da se premislite. Dokler je mislil da se v Rusiji cedi med in mleko, je sam mislil iti tja. Ko pa je iz sestrinega pi-

sma izprevidel, pod kako težkimi razmerami žive delavci, je sklenil ostati v kapitalistični Ameriki. To so revolucionarji, ki mislijo da se revolucija servira na krožniku kakor golaž v čedni restavracijski sobi pri belo pogrnjeni mizi.

Medveškov protest.

V 909. šte. "Proletarca" sem našel prvi dodatek k diktaturi proletariata — cenzura. Pisal ga je moj prijatelj, sobrat in sodrug Ludvik Medvešek. Priobčen je bil pod gornjim naslovom.

Ne zanima me njegovo mnenje o mojih kritikah, ampak njegovo zagovarjanje cenzure, ki jo priporoča uredništvu "Proletarca".

L. Medvešek je eden najdelavnejših med clevelandskimi Slovenci, toliko delaven, da trpi na živcih; to sem zapisal čisto resno.

Sod. Medvešek govori o "delu za narod". Ivan Cankar je že davno pomedel s tisto bajko—NAROD. Tega ni. Kdor misli da dela "za narod" je v zmoti. Nihče ne napravi ničesar "za narod".

Kdor kaj dela dela za pozicijo — ali pa za načela, za principe, za ideale, kakor si jih predstavlja. Kar kdo dela "za narod", mu narod plača. Narod še preveč dobro plačuje delavce "za narod". S tem mislim takozvane "voditelje," v resnici demagoge. Plačal jim je vse blodnje, drago plačal!

Ali je to kar imamo, sad naroda? Ni. Sad je gotove skupine, ki stremi za vodstvom in kontrolo. Tudi naš Dom spada semkaj. A o tem za enkrat ne bom govoril. Naša naselbina ni izjema, kajti drugod je enako kakor pri nas.

Moje kritike se krsti za "blodnje". Ali so res? Kje so dokazi? Prepričan sem, da sem s svojimi "blodnjami" več koristil kot to danes izgleda. Ohranil sem čist pogled na naše predstave. Ljudje jih sodijo tam kamor spadajo. Tudi sem pripomogel, da se je dalo prilike igrati takim, katerim bi se drugače ne dalo. Vendar se ne šopirim s kakimi zaslugami. To prepuščam drugim. Upam, da se bodo dobili, če ne danes pa jutri, ljudje, ki bodo znali pošteno oceniti škodo in korist, ki jo delajo, oziroma imajo moje "blodnje".

Prijatelj Medvešek se čudi, ker sta bili križajoči si kritiki priobčeni v eni in isti izdaji Proletarca. Vprašuje, ako se ni zdelo uredniku smešno, da je kritika o predstavi v Clevelandu vse grajala in kritika o čikaški predstavi vse hvalila. Nič ni čudnega. Pisane sta bili ob dveh različnih oseb. Tudi smešnega ni ničesar v tem.

Graja ne škodi. Čemu se jeziti radi nje? Kritika prikazuje reči v jasnejši luči, obrača jih in motri. To koristi igralcem, da se v bodoče izogibajo nedostatkem, da se napak ne ponavlja.

Moje kritike so nekateri krstili tudi z imenom "izbruh". Kar pišejo drugi, ki vihte peresna kopja proti meni, seveda niso izbruh! O, nikakor ne!

Kaj je "kritika"? Kaj pomeni v oceni predstav, iger, literature itd? Nič ne bi škodilo, če bi prizadeti nekoliko preštudirali to besedo.

Očita se mi, da nočem aktivno sodelovati. To se pravi, da ne delam "za narod". Sem zelo skromen in pišem za sedaj samo kritike. Če malo pomislim, se domislim, da se tudi kritike ne stresajo kar takole iz rokava. Tudi z njimi je delo — delo "za narod".

Igralec ne maram biti. Sem tudi preveč zaposlen z odgovarjanjem mojim kritikom. Sicer ne odgovarjam

vsem, pač pa porabim priliko, da izčistim pojme, kar je najnehvaležnejše delo.

Mojim prijateljem, takim in takim, bi svetoval, naj me puste v miru, pa se bomo preje razumeli, da bomo vsi skupaj delali za izboljšanje kar je treba izboljšati. Kritiki, katerih je sicer vedno manj, me motijo pri tem aktivnem sodelovanju pri društvu "Ivan Cankar".

Ako se misli z očitanjem, da nisem dovolj aktiven v soc. klubu, moram priznati, da to zimo nisem mogel sodelovati kot bi rad. S predavanji ob nedeljah popoldne ne bi šlo, ker bi to škodovalo Cankarjevim predstavam. Povedal pa sem, da sem pripravljen to vsako nedeljo, ko ni kake "Cankarjeve" predstave.

Iz protesta je razvidna želja, da se bi ustavilo edine kritike, ki se danes pišejo o vprizoritvah društva "Ivan Cankar". Menda nihče ne misli, da bi igralci dolgo igrali, če ne bi bilo nikjer nobene kritike? Kritike, ako so res kritike, ne škodijo. Koristijo pa. Če bi jih ne bilo, bi to res škodovalo.

Sicer pa, ako res pišem "gnojnice", čemu ne piše kdo kaj boljšega? To bi me postavilo pred ogledalo. Kakor hitro se pokaže človek, ki bo po moji sodbi v resnici poskušal povzdigniti delo dramatičnega društva — njegove predstave — tedaj bom takoj obesil svoje veliko pero na kljuko in se prijavil za igralca društvu "Ivan Cankar", ako me bodo marali. Dokler pa nimajo ničesar boljšega kot morem nuditi jaz, bo najboljše, da se to vzame na znanje in se ohrani potreben mir.

Ne bojte se prostega izražanja misli. Toleranca je prvi princip socialistične družbe. Svoboda govora in tiska drugi. Cenzura ni ne tretji ne zadnji!

Jaz se vedno prosto izražam. Ako mi ni to dovoljeno, tedaj raje molčim. Očita se mi nepoštenost v kritikah. Če bi bil nepošten, ali bi mi moglo to kje koristiti? Ne! Zato pa nimam nikakega vzroka pisati nepošteno in ne pišem.

Končno, čemu se jeziti nad kritikami, ki jih piše — saj veste kakšne naslove se mi je vse dalo? In pa mojim kritikam: bedarije, blodnje, gnojnice in tako naprej. "Počaščen" "sem bil in moje kritike — a nič ne del!

Toliko v blagohotno pojasnilo.

V ostalem, ne zagovarjajte cenzure! Radi mojih kritik se ni treba zgražati nad listom ki jih priobčuje, niti ne obetati, da se bo vplivalo pri društvih, da se odtegnejo "Izobraževalni akciji JSZ." Toliko kulture se že sme pričakovati. Kar se komu vidi napačnega, naj pobija z dokazi, ki so dokazi le če so stvarni in resnični. Na ta način bomo prišli dalj kakor pa z grožnjami proti listu ali kakšni ustanovi, ki nima s temi spisi in polemiko nikakršnega opravka.

Joseph A. Siskovich.

COLLINWOOD, OHIO.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše dvakrat v mesecu — namreč vsako prvo sredo v mesecu ob 7:30 zvečer in vsako drugo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Jos. Kunčičevi dvorani na Waterloo Rd. — Vse somišljenike našega gibanja vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba. Udeležujte se redno sej. Bodite aktivni pri delu ki ga vrše socialistične organizacije. — *Tajnik.*

OGLAŠAJTE PRIREDBE KLUBOV IN DRUŠTEV

V

"PROLETARCU"!

"ČAS", ..

Jedina slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljatelj naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

Ljudje iz vseh krajev sveta

pošiljajo denar v vse kraje sveta — s posredovanjem dobre in izkušene poslužbe katero nudi po najnižji ceni največja jugoslovanska banka v Zedinjenih državah

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ceste,
CHICAGO, ILLINOIS.

(nastala z združenjem Kaspar State Bank
in American State Bank)

KJER VARČNI
LJUDJE NALAGA-
JO REDNO IN IN-
VESTIRAJO RA-
ZUMNO.

Preskrbite si vožnje listke v Evropo z našim posredovanjem. Zastopamo vse prekomorske črte.

V vašem lastnem interesu je, da vprašate za cene pri nas.

Sklepi pokrajinskega načelstva SSJ. za Slovenijo.

Dne 15. februarja se je vršila širša seja pokrajinskega načelstva SSJ., katero so polnoštevilno posetili tudi odborniki iz vseh okrožij Slovenije. Z ozirom na končano volivno akcijo se je po temeljiti debati soglasno sklenilo nadaljne smernice za bodoče delo.

Zlasti važni so sklepi o nadaljnem postopanju socialistične stranke za sanacijo delavskega pokreta. Soglasno je bilo sklenjeno, da si bo stranka tudi v bodoče prizadevala združiti ves socialistični pokret v programatično in organizacijsko enotno stranko, ki naj bo sestaven del celotne SSJ. Ožje načelstvo in tajništvo stranke je bilo pooblaščen, da sporoči željo po enotnosti v posebnem pismu tudi "Naprejevi" skupini. Podrobno se je razpravljalo o politični situaciji, ki je nastala po izvršenih volitvah in se je zlasti povdarilo važnost utrditve strankinih pozicij in časopisja. Tajništvo je dobilo nalog nemudoma upostaviti v vseh krajih strankine organizacije, kjer še ne obstajajo, zlasti tam, kjer je dobila naša stranka več kot 15 glasov.

Politična situacija, ki je zelo napeta i delikatna, zahteva od stranke največje pozornosti in akcijske pripravljenosti. Skrbeti je treba za čim ožje sodelovanje vodstva z organizacijami, zato se sklene sklicati v vseh okrožjih zaupne konference odbornikov in funkcionarjev soc. stranke, kjer naj se jim do podrobnosti razloži političen položaj in akcijski program stranke. Uredništva strankinih časopisov so dobila na seji direktive za nadaljno smer časopisja. — ("Socialist".)

Milijone dolarjev izgubljenih.

Nenavadni prehladi so najnavadnejša bolezen v Združenih državah in Kanadi. Koliko pa je ljudi, ki se zavedajo o škodi, ki jo povzroči ta bolezen? Buletin čikaškega zdravstvenega urada pravi: "Zguba na delovnem času in zmanjšani sposobnosti, ki jo povzročajo prehladi znaša mnogo milijonov na leto, medtem ko moremo meriti zgubo na življenju vsled prehladov in pljučnice ne z dolarji ampak z bridkostjo in tugo sorodnikov in prijateljev." Zdravljenje prehladov naj bi vselej obstajalo iz kakega miritelja kašlja in lahkega odvajalnega sredstva in zato bi morali imeti v vsaki hiši v mesecu marcu in aprilu Trinerjev Cough Sedative in pa Trinerjevo zdravilno grenko vino. Trinerjeva zdravila se vselej dobro obnesejo. Mr. Jakob Tomascik nam je pisal iz Spruce, W. Va., Box 153, 2. feb.: "Kadarkoli trpim na kaki želodčni bolezni, mi nobeno drugo zdravilo tako dobro ne pomaga kot ravno Trinerjevo zdravilno grenko vino. Ko sem pred petimi leti živel v Illinoisu, sem bil jako slabega zdravja, ampak ko hitro sem začel jemati Trinerjevo zdravilno grenko vino, sem se takoj počutil boljši. Pišem golo resnico, ko rečem, da je to dobro zdravilo za želodčne nereda in za to ga priporočam vsakomur." Če ne bi mogli dobiti Trinerjevih zdravil v vaši okolici, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

Miljonarski svetohlinci vidijo samo dve postavi: varovanje privatne svojine in prohibicijo. Hinavsko zavijajo oči in govore, da se bodo ljudje navadili s kršitvijo prohibicionističnega zakona kršiti tudi druge zakone. Ko bi si ti svetohlinci znali izprašati vest...

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.

924 McAllister Ave.

Phone 2726

Waukegan, Ill.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki senik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

SLAVNOSTNA IZDAJA "PROLETARCA"

ki izide za 1. maja, bo največja, kar je še kedaj izšlo podobnih publikacij med Jugoslovani.

Cene so sledeče:

Posamezen iztis	\$.25
10 iztisov	2.30
25 iztisov	5.50
50 iztisov	9.50
100 iztisov	17.00
250 iztisov	37.50
500 iztisov	65.00
1,000 iztisov	100.00

INFLUENCA

Ne igrajte se s prehladom. Zanimarjenje lahko povzroči **influenca** in vročinsko bolezen. Ob prvem znaku prehlajenja začnite takoj rabiti

ANCHOR PAIN-EXPELER

(Varstvena znamka registrirana pri vladnem patentnem uradu.)

Dobro vdrgnjenje na obolelem prostoru vam hitro odžene trganje in bolečine.

Nabavite si ga steklenico v najbližji lekarni in boste pripravljeni.

Naročajte in čitajte "Proletarca"!

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

UDOVICA. (I. E. Tomić), povest 350 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.30
VIANJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
ZABAVNA KNJIZNICA, zbirka povesti in ertic, broširana65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana75
ZADNJI VAL, (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZA SREČO, povest, broširana45
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana	1.00
ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.45
ZGODBE IZ DOLINE SENTFLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZLOGIN IN KAZEN, E. M. Dostojevskij), roman, dve knjige, 602 strani, vezane	2.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana40
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana65
ZENINI NASE KOPRNELE, (Rado Murnik), broširana30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00

JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan	1.50
III. zv. vezan	1.50
IV. zv. vezan	1.25
V. zv. vezan	1.00
VI. zv. vezan	1.00
FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50

PESMI IN POEZIJE.

BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francoskine prevedl I. Hribar) vezana	1.00
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Dobeljak), vezana90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana90
POHORSKE POTI, (Janko Glasar), broširana35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana	1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Dobeljak), broširana50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana25
ŠLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba50
TRBOVLJE. (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana75
TRISTIA EX SIBERIA, (Vojeslav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana50
BENESKI TEGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana75
CARLIJEVA ŽENITEV-TRIJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana25
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60
KASLIJA, drama v 3 dejanjih75
JULIJ GEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana75
NAVADEN CLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana75
ROMANTICNE DUSE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih50
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana. 75c; vezana	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIJALNI SPISI UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROSURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata20
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern)	5.00